

Nad Italijo je namesto Badoglija, Emanuela in Vatikana zavlada gestapo. Ampak gorje ni slika iz Italije, pač pa iz ameriške vojaške kempe Carson v Coloradu. Baraka z gornjim naslovom služi našim vojakom za napade proti "gestapu".

Italija v zmedi in v znakih prave "druge fronte"

TEŽKA JE USODA PORAZENE DEŽELE. — ZAVEZNIKI DOBILI ITALIJANSKO MORNARICO. — NEMCI SE PRIPRAVLJAJO NA ODLOČEN ODPOR. — SE EN "PREVRAT"

Najusodnejša zmota
Junija 1940 je Italija vstopila v vojno z napadom na poraženo Francijo in si predstavljala, da ima zmago že v žepu. Angleška armada se je drenjala v Dunkirku na begu domov in maršal Petain je ponudil Hitlerju premirje, ki ga je sprejel in ga dal Petainu v podpis s svojimi pogoji. Vojne tedanjih zaveznikov, izmed katerih je Anglija sama ostala, je bilo v Evropi za enkrat konec. Mussolini je bočil prsa in se radoval tako cenene zmage in novih teritorialnih pridobitev.
Toda Anglija, dasi po juniju 1940 osamljena — ni klonila in po zaslugi Hitlerjevih napadov na še ostale male dežele v Evropi in vsled njegove invazije v Rusijo je dobila novih zaveznikov. Vojna sreča se je še mnogo mesecev obračala v prid Nemčije in nato tudi v prid Japonske, potem pa se okrenila na zavezniško stran.
Le Italiji je šlo ves čas slabo. V Afriki in v Grčiji so ji morali priti Nemci na pomoč.
Dne 3. septembra 1943, po treh letih svoje vojne za obnovo rimskega imperija, pa je kapitulirala in se nadejala, da je vojne zanj s tem konec.
Kazen za pohlep in zmoto
Toda je spoznala, da je laglje zaplesti se v vojno kakor

Delavstvo zavezniških dežel še na razpotjih

Na 75. kongresu angleških delavskih unij v Southportu, ki je zasedal kakih 14 dni, je bila ena najvažnejših točk dnevnega reda vprašanje sodelovanja angleškega, ameriškega in sovjetskega delavstva za povojno rekonstrukcijo in za razirjenje zveze angleškega in ruskega delavstva, kateri naj se bi pridružile ne samo ameriške unije temveč tudi delavske zveze ostalih združenih narodov.
Delegacija AFL, ki je bila zastopana na kongresu, je tem priporočilo sovjetskih zastopnikov nasprotovala in ameriški delegat Isadore Nagler se je pri tem celo spozabil, da je napram njim žaljivo govoril. Odgovarjal mu je predstavnik sovjetskih unij N. M. Švernik. AFL vztraja na stališču, da je amer. komunistična stranka

Tretje vojno posojilo
ima za cilj zbrati vsoto 15 milijard dolarjev. Dosežena bo! Sodelujte v tej kampanji! Vlagajte prihranke v vojne bonde!

Vsi Italijani v Ameriki sedaj "bojevniki" proti fašizmu in za demokracijo

Milijoni Italijanov v Ameriki in njihovih potomcev so močan političen in tudi ekonomski faktor. V ameriški javnosti niso bili še nikoli ugledni, razen v "fašistični eri".
Mussolini je dobil oporo že od začetka med vso italijansko purgarijo v Zed. državah, ker je ustvarjal "čudesa", zadušil delavsko gibanje v Italiji in postal graditelj osišča "Rim-Berlin-Tokio" proti "komunizmu".
Skozi do decembra 1941 so se ameriški politiki, industrialci in drugi veljaki italijanskega rodu v Zed. državah bahali z dučejem, sprejemali njegove odposlane čim bolj slovesno in vabili na bankete njim v počast kongresnike, senatorje, governerje, župane in industrialce.
Peli so poleg ameriške himne Mussolinijevo fašistično himno "Giovinezza" stoji, a marsikje samo "Giovinezza". Mussolinijev letalski poslanec Italo Balbo je bil tu pred desetimi leti sprejeman bolj slovesno in navdušeno od ameriške "demokracije" kot še kdorkoli, ki je bil kdaj na posetu v tej deželi.
Tednik La Parola v New Yorku se čudi, da ameriška politična javnost še celo sedaj podpira italijanske fašiste kakor jih je, in da jim je prišel na pomoč s pobeljenjem tudi kongresni odsek, kateremu načeljuje poslanec Cox.
Pravi borci med ameriški Italijani, ki so bili od prvega dne fašizma v Italiji proti in svarili na njegove posledice, pa so potisnjeni spet ob stran prav tako kakor so bili dokler je ameriški tisk hvalil Mussolinija in njegovo politiko "reda in mira" v Italiji.
Pojav je razumljiv. Mussolini je prišel na krmilo Italije s pomočjo podpore kapitalistov, cerkve in kralja. To je bilo torijem v Angliji, v Ameriki in Franciji na vsa moč vseč in pustili so mu, da je zanesel bakljo fašizma tudi v Španijo.
Dočim so borci, ki so razkrinkavali Mussolinijeve fašiste v tej deželi še vedno ignorirani, pa so oglašani lastniki Mussolinijevih in kraljevih kolajin za "patriotične" stebre v ameriški italijanski javnosti in za predstavnike demokratičnih tradicij stare Italije. "La Parola" se zgraža, ampak ji ne bo nič pomagalo. Ljudje, za katere ona piše, ne spadajo v razred posedujočih.

Zbiranje vojnega sklada za religne akcije

Kakor v vsakem večjem okraju, tako se tudi v Chicagu vrši kampanja za zbiranje prispevkov v takozvani "Community Chest", iz katerega se podpira razne religne ustanove.
Letos mu je v čikaškem okraju ime spremenjeno v "Community and War Fund", ker so mu pridružene za skupno nabiranje prispevkov tudi razne akcije za starokrajski vojni relief. Poročilo iz kampanjskega urada CWR pravi,

Ameriški dež v obliki bomb nad Evropo

Iz virov v vojnem departmentu je razvidno, da je padlo v enem letu na evropske vojne objekte 16,609 ton ameriških bomb.
Izgube ameriške vojne mornarice
Od pričetka vojne do konca avgusta je ameriška vojna mornarica izgubila v vseh svojih oddelkih 29,007 mož. Izmed teh je bilo 10,023 ubitih, drugi so ranjeni in pogrešani.

Zmage rdeče armade postavile nacije v zelo opasno stanje

Rdeča armada se bliža Kijevu, ckupirala je v minulem tednu na isti fronti Konotop, Slavjansk, Bahmač in več sto vasi, še prej pa važno industrialno središče Stalino, in tako je prišla vsa nacijska armada v Ukrajini v nevarnost, kateri se umika "po določenem načrtu" na "boljše pripravljene pozicije".
V sovjetski ofenzivi od 12. julija vteveli do 7. septembra to leto so Nemci na podlagi podatkov, ki jih objavlja vrhovno poveljstvo rdeče armade, izgubili nad poldrug milijon mož, med temi 420,000 ubitih, drugi so težko ranjeni.
Isti sovjetski viri navajajo, da so Nemci do 7. sept. v tej ofenzivi rdeče armade že ob 8,400 tankov, ob 5,729 letal in 28,000 motornih vozov.
Ti podatki so zanimivi zato, ker se vidi, da kani Rusija skleniti z Nemčijo separaten mir, trajno širijo. Drew Pearson je v radiu prošlo nedeljo prerokoval, da ko Rusija izžene Nemce iz svojega ozemlja, je verjetno da bo Zed. državam in Angliji predlagala sklenitev miru z Nemčijo, ki ne bo vseboval zahteve za brezpogojno predajo, in če se to dogodi, bo vzrok temu politika nesoglasja med zavezniškimi silami in pa sum Rusije še posebej, da se jo izigrava. To so kajpada ugibanja, ki pa imajo v mnogih takozvanih poučenih krogih veliko privržancev. Morda bo obojetna konferenca med Churchillom, Rooseveltom in Stalinom v stanju odpraviti te razlike, v kolikor res obstoje, in pa če imajo vlade teh treh zavezniških sil resen namen nastopati združeno sedaj in po vojni.
Eno je gotovo: Rusija se je v tem poletju izkazala za toliko silo, da je razblinila vero vseh tistih, ki so bili prepričani, da je nacijska Nemčija nepremagljiva in da je poraz rdeče armade le še vprašanje časa.

Hull, Wallace, o načrtih za mir in odgovornostih

PODPREDSEDNIK PRIJEMA MEDNARODNE KARTELE, KI POVZROČAJO VOJNE IN POMANJKANJE. — HULL POUĐARIL, DA JE ZA SOĐELOVANJE Z USSR

Podpredsednik Henry Wallace je govoril zadnjo soboto v Chicagu tolikšni množici kakor jo je imel še malokrat — če sploh še kdaj, pred sabo na kakem shodu. Bil je dobro oglašan in odziv sijalen. "Izolacionisti", ki smatrajo Chicago za svojo trdnjavo apizarskega fašizma in borbe proti domači socialni politiki, so lahko izprevideli, da tudi tu niso na trdnih tleh.
Dobra izvajanja. napačni zaključki
Wallace je ta svoj govor posvetil razglabljanju, kakšen naj bo mir, ako hočemo da bo mir resničen, in jamčiti ga bo mogoče le, če se svet zavzame potegniti navadnega človeka (common man) iz večne negotovosti.
Wallace, ki bi bil bržkone zelo dober socialist, ako ne bi bil toliko navezan na kapitalistično demokratsko stranko, je v tem govoru poudarjal potrebo vzajemnosti, sodelovanja, delitve dobrin in razumevanja drug drugega, ako hočemo po tej vojni v civilizacijo in blagostanje, namesto v premirje in v pripravljane za novo svetovno vojno.
Udarjal je po reakciji v tej deželi, ki pod masko "Ameri-

Proti monopolom

Wallace je navajal dejstva v dokazovanje, kako je politična demokracija brez haena, ako nimamo ob enem tudi ekonomske demokracije. Dejal je, da vladajo svet nevidne vlade, zapodane v mogočnih korporacijah, ki skupno s sorodnimi monopoli v drugih državah določujejo, koliko naj se kje producira na primer umetnega gumija, v katere kraje se naj ga proda in v kakšne namene se naj ga uporablja.
Ti ogromni karteli so nad vsemi vladami. Svojih tajnih pogodb med sabo ne izdajajo nikomur in zastopnike imajo v vseh ministrstvih in departmenih za vnanje zadeve.
Ti ogromni kolosi usmerjajo gospodarstvo edino s stališča nagrabiti čim več profita za (Nadaljevanje na 2. strani.)

Priporočilo, kako naj dobimo dovolj oglasov v Am. druž. koledar

Anton Jankovich v Clevelandu meni, da letos marsikje naši agitatorji ne bodo mogli dobiti v prihodnji letnik Ameriškega družinskega koledarja toliko trgovskih oglasov kakor lani. Torej mu je treba pomagati na kak drug način, meni S. Jankovich, in priporoča nabiranje pozdravnih oglasov.
Najnižja cena zanje je en dolar. Vsakdo, ki mu je za ohranitev te knjige na stari višini, ne bo odrekel tega prispevka.
"Večni popotnik" se je vsled navedenega razloga lotil nabiranja poleg trgovskih tudi pozdravnih oglasov z zelo dobrim uspehom.
Želi pa posnemalcev, ker le če bo več takih sodelavcev, bo Koledar tudi letos imel enake ali pa še višje dohodke na oglasih, kakor lani. In ker se vse draži, bodo stroški z izdajanjem Koledarja še višji kakor lani, torej je Jankovichevo priporočilo jako na mestu.
Vsakdo izmed nabiralcev oglasov in drugih prijateljev Koledarja naj to sugestijo upošteva in ob prvi priložnosti vpraša prijatelje in znanca za pozdravne oglase v prihodnji letnik Ameriškega družinskega koledarja.
So po en dolar. Časa za nabiranje takih oglasov imamo DO KONCA OKTOBRA. Do tedaj morajo biti VSI poslani upravnistvu in še prej komur je mogoče.
Naj omenimo, da uprava letos ni mislila vprašati za take oglase v Koledar, ker smo jih nabirali v Majski glas. A položaj, ki ga je Jankovich v svojem pismu dobro razložil je tak, da je to še najboljši način nadomestiti vrzel v dohodkih, ki bi nastala, če bi iskali samo trgovske oglase.
Am. druž. koledar je vreden slovesa, ki ga uživa med Slovenci. Zato je vreden tudi vse podpore, ki mu jo je mogoče dati, da bo možla ta knjiga izhajati tudi v bodoče v svoji stari literarni višini in v enakem obsegu kakor dosedaj.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Sans in Odbor združenih ameriških Jugoslovanov na preizkušnji

Po zavezniški invaziji Italije, njeni takozvani kapitulaciji in vsled zmede, ki je nastala v nji, je tudi ves Balkan v novem vretju.

Slovenijo imajo sedaj vso Nemci v oblasti, s sodelovanjem onih Mussolinijevih fašistov, ki si jih je Berlin še mogel vzlic strokovnjaškim zavezniškim potezam ohraniti za ščit. Dalmacija je prešla pod okupacijo nacističnih in Paveličevih čet. "Nedovisna" Hrvatska je sedaj bolj odvisna od Berlina ko kdaj prej.

Očitno je, da stremi vrhovno poveljstvo zaveznikov Balkan čimprej okupirati in v ta namen si je pridobilo sodelovanje "spreobrnjene" Italije, oziroma onih njenih krogov, ki hočejo za Italijo otepi kolikor se največ da neglede na nemške očitke o sramotnem izdajstvu.

Italija s svojimi dinastijo, z Vatikanom in Badogliom na čelu, ima v Zed. državah mogočne prijatelje in ima jih v Angliji. Trdijo, da je bil eden glavnih njenih pogojev, predno se je "brezpogojno" podala, jamčenje njenih mej kakršne je imela leta 1939.

Ne vemo, kakšen je dogovor premirja med njimi in bržkone ne bo točno objavljen prej ko se prične mirovna konferenca, do katere je še daleč.

Lahko pa sumimo, ali domnevamo, da se za pravično rešitev slovenskega vprašanja v pogajanjih med Badoglijem in Eisenhowerjem ni nihče zavzel, niti ni bilo časa zato. Vendar pa je že v tem provizoričnem sporazumu med njima lahko kje kaka taka točka, ki je že, ali pa morda utegne zapечатiti usodo Primorske, in možno, tudi ostale Slovenije.

Predsednik Roosevelt je sicer nedavno kralju Petru II. čestital k njegovemu dvajsetemu rojstnemu dnevu in mu obetal osvoboditev Jugoslavije, a to samo na sebi še ne pomeni, da ji mej ne bodo predruožili, ali pa jih povsem spremenili, posebno, če se bo nadaljevalo trenje v njeni "zamejni" vladi, med njenimi političnimi begunci, in pa med Srbi, Hrvatini in Slovenci v Zed. državah.

Takozvana civilna vojna v Jugoslaviji ji odbija simpatije v konservativnem državnem oddelku v Washingtonu in v tajništvu za zunanje zadeve v Londonu. Iz strategije zavezniškega vrhovnega poveljstva v Afriki se lahko z gotovostjo sklepa, da kanijo okupirati Balkan angleške in ameriške čete, čeprav bi ga Rusija rada pod svojo sfero vpliva. Če ga vzamejo v svojo oblast Angliji in Američani, bo civilno upravo na nje mu dobil AMG (zavezniška vojaška vlada) in za sodelavce si bo novi okupacijski režim izbral tiste, ki so najbližji smotrom ter gospodarski ideologiji vlade Zed. držav in Anglije.

Ako se bo taktika prevzemanja civilne oblasti nadaljevala enako kakor se je pričela v francoski severni Afriki in bila potem ponovljena v Siciliji in sedaj v Italiji, bodo upoštevani za sodelavce stari, solidni konservativni krogi in oblastniki, predvsem cerkev. Šele kadar se princip demokratičnosti res uveljavi, bodo tudi drugi dobili besedo in pa možnost za izražanje svojih načel.

Ali sta organizaciji, ki ju omenjamo v uvodu, pripravljene, da govorita odločno, jasno in uspešno v imenu onih, ki tam še nimajo besede?

Kdor brska po tukajšnjih hrvatskih in srbskih listih, bi rekel, da ne še.

A tudi v nekaterih slovenskih listih se pojavlja ta mora, ki vzbuja med uradniki v OWI, in državnem oddelku in v drugih uradih ter v ameriški javnosti le pomilovalen posmeh.

"Ameriška domovina" na primer nič ne skriva, da je prišlo v Sansu do nesporazuma vsled deklaracije odbora južnih Slovanov v Ameriki, ki je bila sprejeta 7. avgusta v Clevelandu in točka spotikanja v nji je indorsiranje partizanov.

Izgledalo je, da se tega nesoglasja, ki je pretilo z razbitjem Sansa, ne bo oglašalo, ker je bilo poravnano z medsebojnim sporazumom obeh strani. A napisanih je bilo od omejenega datuma že prilično člankov — največ v Ameriški domovini, ki pričajo, da se pozornost obrača na boj med Adamičem in njegovimi nasprotniki v zvezi slovenskih župnij in v Sansu — vse zaradi njegovega zagovarjanja partizanov in vsled njegovih spisov o njih in o katoliških politikih v Sloveniji v raznih angleških publikacijah. Tako je nastala nevarnost, da se lahko v teh najusodnejših dneh tudi Slovenci v Ameriki zapode v zgolj frakcijske in v osebne boje, kakor so v njih že ves čas Hrvati in Srbi.

Na slovenskem narodnem kongresu lansko jesen v Clevelandu so drug drugemu obljubili sodelovanje in vzajemnost v duhu sprejetih resolucij. Sklicatelji so narodu oznanili, da bo to skupen kongres za skupno akcijo. V Proletarcu so nekateri

KRVNA PLAZMA pomeni rešitev življenja nešteti ranjenecem. Gornjo je prizor iz Sicilije, iz trga San Agata, kjer ameriški medicinar oteva s njo življenje ameriškega vojaku. V ozadju so domačini, ki opazujejo prizor.

Nemiri na Danskem, v Jugoslaviji itd., prizadevajo Hitlerju ogromne težave

Čim so zavezniški udarili v pripravi pot v anglo-ameriški tabor.

Tri tedne pozneje se je Boris pogovarjal s Hitlerjem v njegovem glavnem stanu. Do čim je on skušal zmanjšati bolgarsko udeleževanje v vojni, je Hitler zahteval večje podpore. Konferenca je bila torej brezuspešna in Hitler je spoznal, da bo Boris skušal posnemati politiko Badoglija. Verjetno je torej, da je bil morilec nacistični agent, ki je dobil nalogo, da ustavi kralja na njegovem petu in prepreči njegove korake v novo politično smer.

Tu takoj vidimo sličnost razvoja na Danskem in v Bolgariji. Bogdan Filov postane hlapec Nemčije — nov kvizling — ali pa bo delala zasedena od Nemcev. Hitler ni pozabil Mussolinijevoga padca, ki je povzročil v Berlinu veliko presenečenje. Zaradi Badoglijeve prevrata je moral Hitler poslati v Italijo najmanj 15 divizij, ki pa so prišle prepozno, da bi mogle preprečiti dalekosežno poslabšanje položaja, tako da je Hitler sklenil v bodoče uporabiti svoje vojake nekoliko bolj pravočasno. On dobro ve, da je izgubljen, kakor hitro pokaže najmanjšo slabost. Vlade njegovih satelitov niso le politično nezanesljive, temveč tudi preslabe, da zaduše proti-nacistična gibanja svojih ljudstev.

Ta ljudska gibanja so dveh vrst. Prvi, so manifestacije za mir kot na Bolgarskem, v Rumuniji, Italiji in na Finskem. V Nemčiji sami je moral radi te tendence javnega mišljenja prevzeti vlado v notranjosti Heinrich Himmler. Druga smer pa so skupine aktivnih bojnikov, ki se zbirajo v ozadju nacističnih armad in tam zanetijo gerilske vojno proti nemškim prometnim zvezam. Ta gerilska vojna je v vojaškem pogledu seveda bolj nevarna kot mirovne manifestacije neoboroženega prebivalstva. V Angliji in Ameriki je mnogo premalo znano, kako velik vpliv imajo danes gerilske armade na vojni program oziroma.

Gerilska vojna ima dvoje sredstev — Jugoslavijo in okupirano Rusijo. Ti gerilci imajo zdaj dve leti izkušenj v vojni in so neobičajno dobro izvežebani. V zadnjih mesecih se je gerilska vojna razširila tudi drugod po Evropi. Na Francoskem je središče tega gibanja v alpskih krajih, toda njegovo večje se razprostira po vsej deželi. Gerilske čete so nastale tudi na Nizozemskem in v Belgiji. Na Danskem so se tudi v zadnjih mesecih pojavili gerilci. Na Poljskem je bilo nekaj gerilskega gibanja že od vsega začetka. Grški gerilci so se spopili z jugoslovanskimi partizani in na Bolgarskem in celo v Rumuniji jih je vedno več.

V vseh deželah, tudi v Jugoslaviji, so bili gerilci dozdaj le neprijetno motenje — naraščajoče nevarne. Učinevali so zaloge in tudi uspešno zadrževali del vojaških rezerv, ki so morale sem in tja začeti proti gerilecem prave vojaške kampanje, čeravno nekoliko omejenega obsega. Na ruski fronti pa je morala nemška armada spoznati, da v posebnih prilikah gerilci zelo resno vplivajo na razvoj vojaških dogodkov. Tam namreč gerilci delujejo neposredno v zaledju fronte in danes je že postalo očitno, da je dober del uspehov rdeče armade zahteval sodelovanje gerilskih čet.

V zahodnih deželah je vedno prevladovalo mnenje, da so poročila o gerilskih uspehih pretirana. Nedavno pa so Nemci sami priznali resnico in ne hote pritrtili, da so gerilci spravili v nered poslovanje vseh organizacij za bojno črto. Dne 24. julija sta prinesli Frankfurter Zeitung in Deutsche Allgemeine Zeitung istega dne izbrpna poročila o sabotaži na železnicah vzhodne Evrope.

Ti članki priznavajo, da trpe vse železnice radi sabotaže, dan na dan, tudi na najvažnejših progah, zlete v zrak munijski vlaki in da je dovoz rezerv zelo otežkočen — mnogo ruskih prebojev fronte bi bili Nemci mogli zamašiti, ako ne bi bili gerilci porušili železniških prog v zaledju nemške fronte.

Ena najvažnejših nalog nemškega vodstva je zdaj, da prepreči nadaljnji razvoj gerilskega gibanja. V slučaju Danske gre za dovojni pot na Norveško, a na Bolgarskem je treba osigurati zaledje grozeče balkanske fronte v slučaju invazije. Izkušnje pridobljene na ruski fronti torej odločno vplivajo na Hitlerjevo politiko v Evropi. Njegova največja skrb je danes, da si zavaruje ozemlja, na katerih bodo nastale nove fronte.

Ena najvažnejših nalog nemškega vodstva je zdaj, da prepreči nadaljnji razvoj gerilskega gibanja. V slučaju Danske gre za dovojni pot na Norveško, a na Bolgarskem je treba osigurati zaledje grozeče balkanske fronte v slučaju invazije. Izkušnje pridobljene na ruski fronti torej odločno vplivajo na Hitlerjevo politiko v Evropi. Njegova največja skrb je danes, da si zavaruje ozemlja, na katerih bodo nastale nove fronte.

Ena najvažnejših nalog nemškega vodstva je zdaj, da prepreči nadaljnji razvoj gerilskega gibanja. V slučaju Danske gre za dovojni pot na Norveško, a na Bolgarskem je treba osigurati zaledje grozeče balkanske fronte v slučaju invazije. Izkušnje pridobljene na ruski fronti torej odločno vplivajo na Hitlerjevo politiko v Evropi. Njegova največja skrb je danes, da si zavaruje ozemlja, na katerih bodo nastale nove fronte.

Ena najvažnejših nalog nemškega vodstva je zdaj, da prepreči nadaljnji razvoj gerilskega gibanja. V slučaju Danske gre za dovojni pot na Norveško, a na Bolgarskem je treba osigurati zaledje grozeče balkanske fronte v slučaju invazije. Izkušnje pridobljene na ruski fronti torej odločno vplivajo na Hitlerjevo politiko v Evropi. Njegova največja skrb je danes, da si zavaruje ozemlja, na katerih bodo nastale nove fronte.

J. J. OMAN IN A. URANKAR NASLOVILA ULTIMATUM SANSU IN PRETITA S POSLEDICAMI

Ta ponedeljek smo prejeli dopis župnika J. J. Omara in patra A. Urankarja v poziv Sansu, da naj razčisti gotove stvari, ali pa bo trpel posledice.

Stvar je navidezno uradna zadeva in ne bi spadala v tisk, a ker nekateri listi že dolgo pišejo o nji, in ker sta poslala ta svoj poziv vsem slovenskim listom, ga tu objavljamo, da se začne z razčiščevanjem tudi na tej, ne samo na katoliški strani.

Proletarec se v spore med strujami v Sansu ni umešaval. Omenjal jih je le v komentarjih, a še to na tak način, da ne bi kvarilo morale za idejo, radi katere je bil Sans ustanovljen.

V tej številki pa je uvodnik o tem in bil je napisan prej nego smo dobili v objavo ultimatum teh dveh duhovnikov. Prvotni namen članka je bil apelirati za ohranitev sloge v Sansu, a izgleda, da je bil klje sgrešen.

Namen skupne slovenske akcije je bil — tako so nam trdili — rešiti slovenski narod in pomagati v prizadevanjih za zgraditev demokratične Jugoslavije.

A slovenski kongres, zmeren kakor je bil, vzlic temu ni nikogar popolnoma zadovoljil. Obveljalo pa je pravilo, da naj nam bodo za delo zanj merilo in kazalo sprejete resolucije, ki so bile soglasno sprejete.

Najmanj je kongres v Clevelandu zadovoljil one, ki delujejo za ekonomsko, ne samo za politično demokracijo. Kajti dokler prve ne izvajemo, bo tudi druga brez hasna. To je zadnja sobota na shodu v Chicagu zelo odločno poudaril tudi podpredsednik Henry Wallace.

Na seji Sansa 21. avgusta v Chicagu sta bila Rev. Oman in Urankar prvi prisotna. Prišla sta zastopati svojo odločno katoliško politično stališče, se nato pomirila, pretečen razkolski ni bilo, katolišani so dobili dva nadaljnja mandata v "Adamičev" odbor jugoslovanskih Amerikancev, a sedaj je položaj spet tam kot je bil.

Dopis omenjenih dveh se glasi:

POZIV SANSU IN NA ZNANJE JAVNOSTI!

Podpisana člana SANSa želita podati naslednjo izjavo: Na seji Sansa dne 21. avgusta 1943 vsa sila celotno vrsto napačnih informacij od navzočih, zlasti iz ust predsednika SANSa.

Samo tako se je moglo zgoditi, da sva še ostala člana SANSa ter glasovala za to, da se da tisočak (Adamičevemu) Jugosl. odboru, kakor tudi za to, da se delegirata v ta odbor kot zastopnika SANSa dva nadaljnja delegata: Mrs. Prinsland in Rev. Urankar.

Kako zelo krive so bile informacije, ki sva jih dobila na zgoraj omenjeni seji, naju je kmalu potem prepričal Louis Adamič s svojim pisanjem v listu "Jugoslavija". "The Harper's Magazine" in "The Bulletin for the Yugoslav Unity."

Vsi ti spisi kažejo nad vse jasno, da vsa Adamičeva akcija na političnem polju ni nič drugega kot graditev poti za pohod komunizma v starem kraju, kakor tudi tu med nami v Ameriki. Razume pa se, da midva ne moreva in nočeva gladiti poti komunizmu.

Zato zdaj javno zahtevava:

1. da SANS takoj pretrga vse stike z Adamičevim odborom za "Jugoslovansko edinstvo";

2. da SANS zahteva nazaj tisočak, ki je bil že izročeno iz SANSove blagajne v blagajno Jugoslovanskega odbora;

3. da SANS odpove Adamiču častno predsedstvo SANSa;

4. da se SANS vrne k nalogam, ki jih je prejel od Slovenskega narodnega kongresa v Clevelandu z dne 7. in 8. decembra 1942.

Le pod temi pogoji bova mogla obdržati svoja mesta v SANSu. Ako bi SANS v najkrajšem času ne podvzel korakov, da se zgorajšnje zahteve izvedejo, izjavljava, da bova ne samo sama primorana, da se zahvaliva za svoji mesti v SANSu, ampak bova tudi imele neprijetno dolžnost, da javno pozoveva ostale narodno čuteče člane SANSa, ožjega in vavije. Izkušnje pridobljene na ruski fronti torej odločno vplivajo na Hitlerjevo politiko v Evropi. Njegova največja skrb je danes, da si zavaruje ozemlja, na katerih bodo nastale nove fronte.

širšega odbora, zlasti pa vse katoliško orientirane, da z nama vred zapuste svoja mesta v SANSu.

Za vse posledice, ki utegnejo iz tega nastati, smatraya za odgovornega gospoda Adamiča in vse tiste, ki napravljajo vtis, da so postali slepo orodje v njegovih rokah. Naša slova se je začela rušiti od te strani.

Rt. Rev. J. J. Oman
Rev. A. Urankar OFM.

HULL, WALLACE, O NAČRTIH ZA MIR IN ODGOVORNOSTIH

(Nadaljevanje s 1. strani.)

privatnike, ne oziraje se na potrebe milijonskih množic.

Wallacejev govor tu ne moremo podrobno razložiti, a povedali smo njegovo bistveno stran. Njegov predlog za rešitev izpod monopolov in kartelov pa je jalov. Ameriškim torijem pravi, da s svojo zahtevjo za povrnitev v predvojne razmere ob enem zahtevajo povrnitev v gospodarske polumere, v krize, v brezposelnost in bedo.

A na drugi strani pa tudi on poudarja, da je za povrnitev v nekdanji svobodni, med sabo tekmujoči biznis, kar prav tako pomeni potop v nekdanje razmere.

Morda bi, kot že rečeno, Wallace drugače izvajal svoje zaključke, če ne bi bil eden voditeljev demokratske stranke, ki hoče ohraniti prošlosti in miži pred možnostmi in obetanjimi bodočnosti, čeprav frazari o njih.

Hull za mednarodni sod

Dan pozneje je govoril po radiu državni tajnik Cordell Hull, ki pripada isti stranki kakor Wallace, toda po ideologiji in ekonomskih nazorih pa k južnjaškim torijem, od kjer prihaja.

Vendar je bil tudi Hullov govor morda še bolj važen, zaradi službe, ki jo ima in pa ker se je v nji iznebil glavnega tekmeča. Hull se je izrazil za mednarodno razsodišče, v katerem naj Zed. države prevzamejo ves svoj delež odgovornosti. Odloke sodišča naj se uiljavi s silo, kjer drugače ne bo mogoče, je dejal, in poudarjal, da je tudi on za sodelovanje vseh miroljubnih dežel.

Odgovor glede Rusije

Svojim kritikom, ki ga primajajo vsled politike napram Rusije, je dejal, da je njegova taktika slej ko prej utrjevati vezi za sodelovanje te dežele s Sovjetsko unijo, med vojno in po vojni.

Če bo to njegovo zagotovilo obveljalo in se izkazalo tudi v dejanjih, bo ta njegov govor lahko v zgodovini njegovega oddelka zapisan za dokument trajne vrednosti.

Priporočajte prijateljem in znancem, da naj si naroče Proletarca.

Tole mi ne gre v glavo?

Čemu vodstva ameriških unij ne spoznajo, da jih bodo kapitalisti po tej vojni vsled razdruženja še veliko lažje tolkli kakor so jih uničevali ko je bilo prejšnje konec?

POVESTNI DEL

MISKO KRANJEC: ZA SLUŽBO

(Nadaljevanje.)

Človek vendar ni krava, ki jo odvedeš na sejem. Človek živi v svojem okolju, navajen je na ljudi, na marsikaj; in potem se vse zruši; potem se spusti celo v podlosti, v nekaj, kar dehti po zločinu.

Kaj pa — vse bo ostalo prikrito, nikdar nihče ne bo vedel ničesar. Življenje pojde dalje, samo tebi ostane na dnu duše nekaj težkega, nekaj, kar ti pokvari vse življenje. Ko pa si se že enkrat vdal, ti ne preostane drugega, kakor da greš do kraja, in čeprav poseš s seboj samo veliko, neprijetno razočaranje.

Kje je tisti prelepi študentski sen o svobodi! Svoboda in misel na to, da boš svoje življenje lahko uredil po svoji volji, da boš lahko človeštvu nekaj daroval iz svojih moči — vse to je ena sama blazna, nikdar uresničljiva misel, ki se je oprimejo vsi, in ki je nikdar nihče ne doseže.

Naposled pa — saj nima pomena razmišljati o tem. Najbolje je pustiti življenje, da gre po svoji poti. Nad vsem je treba samo zamahnuti.

In Ignacij Koren je zamahnil. Rozina se je ozrla po njem. Tedaj se je nasmehnil, ker je opazil, da ji ni ušla njegova kretanja. "Jej, Rozina, jej!"

"Ne morem več," je rekla. "Moram" je dejal. "Tako rad te gledam, kadar ješ."

Opoldne jo je odvedel v gostilno in tam naročil obed za oba. Sedela je nasproti njemu — še vedno enako mirna in vdana. Še vedno ni nič mislila. Njegove oči so počivale na njej.

"Naj se še raduje", je mislil. Potem — potem bo treba vendar tja stopiti. Toda — saj bo minilo. Zvečer bo že lepo, mirno, nič več skrbi, nič grdih, neprijetnih misli.

Jedla je, on pa je pripovedoval. Ni je slišil, naj govori, ne, še veseli je bil, da je lahko sam pripovedoval. Pravi ji je vsele zgodbe, ki jih je bobil sam kje doživljal, ali kje bral. In nekajkrat si ni mogla kaj, da se ne bi veselo zasmejala. Bil je vesel, da se smeje, in pravil ji je še dalje veselo stvari, in jo gledal.

In spet si ni mogel kaj, da si ne bi priznal: Bila bi dobra, prijetna žena, ne glede na to, da je včasih nekam neumna. Ko bi videla, da ni več samo dekla, bi postala vselejša. In vsaj smejal bi se, če bi ji kaj pripovedoval.

Naročil je vina in tudi nje

vsil! kozarec. Več pa ni hotela.

Ko pa je udarila ura tri, je dejal:

"Pojdi."

Vstala je in šla za njim. Ni ni vprašala kam, sledila mu je slepo in vdano. Še pogledala ni, kam jo vede, ko je za njim stopila v veliko, dvonadstropno hišo.

Obstal je pred durmi in pozvonil. Potem se je spet ozrl po njej. Nič ni bil spremenjen njen obraz, vse je bilo še vedno tako mirno, tako dobro. Zdelo se mu je, da jo je ujel, ko je zrla na napis na steni pri durih: zdravnik. Nemara se je nekoliko zamislila, ko je gledala tuje okrajšave: Med. un. dr. Janko Semen. Toda se zganičila se ni. Tudi se ni ozrla po Ignaciju.

Potem so se duri odprle. Zdravnik sam je pogledal ven, kakor bi že čakal. "Prosim, vstopite," je rekel Rozini.

"Kdaj pa naj jaz pridem?" je vprašal Ignacij.

"Lahko se malo sprehodiš."

"Kadar se ti bo zdelo." Rozine oči so za trenutek obvisle na Ignaciju, skoraj nepazno. Potem je vstopila, še vedno tako mirna, kakor bi doma vstopila v sobo.

Koren je za trenutek postal; slišal je, kako so se duri odprle, kako je prijatelj rekel: "Prosim, vstopite, gospodična," in to s prijaznim, zapeljivim glasom. Potem se je Koren odpravil v mesto.

Sprehajal se je po ulicah zunaj mesta, po tistih mirnih poteh, kjer ni ropota, kjer poloti otroci igrajo nogomet, na cesti, in kjer še jeseni dehte mnoge rože. Gledal je na uro, bil nekam nestrpen, naposled je vstopil v bližnjo gostilno in popil pol litra vina, pregledal neki tednik, plačal in spet odšel na ulico. Nebo se je jasnilo, na severu je bilo čisto, modro, kakor izmito po dežju. Nekje je vstopil v bližnjo gostilno in popil pol litra vina, pregledal neki tednik, plačal in spet odšel na ulico. Nebo se je jasnilo, na severu je bilo čisto, modro, kakor izmito po dežju. Nekje je vstopil v bližnjo gostilno in popil pol litra vina, pregledal neki tednik, plačal in spet odšel na ulico.

Potem je odšel po Rozino. Pogovoril se je s prijateljem zdravnikom, potem mu je ta odprl v sobo, kjer je stala Rozina in čakala.

"Pojdi," je dejal Ignacij. Zdravnik jima je odprl, segel obema v roko in se nasmehnil Korenu.

"Gruva," je rekel in se rahlo dotaknil njenega komolca. Odprl je težke vežne duri in jo pustil naprej. Molče sta prešla pot do gostilne. "Ali bi kaj jedla?" jo je vprašal.

Odkimala je. Velet je zapreči. Pomogel ji je na voz.

Potem je pognal konja. Ko sta bila iz mesta, je dejal nekam veselo, zadovoljno:

"Kmalu bomo doma."

Izrazil je s tem tudi njeno občutje: domov, domov.

Dež je izlival njive, zemlja ni bila več tako razdrapana. Setve so se umile in vratnice ob njivah so nekaj vidno ozelenele, kakor bi bila pomlad, ne pa da je jesen. Zdjaj ljudi ni bilo na polju: premokro je bilo. Nebo se je močno jasnilo, že je bilo čutiti sonce med megami, ki so plule proti jugu.

"Ne bo dežja ves mesec, kakor sem se bal," je rekel Ignacij.

"Ne, lepo bo," je pritrdila. Kobila je morala skoraj ves čas teči, samo da bi bil Ignacij čimprej doma. Tako neizrečeno si je želel tega.

Zdaj je sonce pogledalo iz za oblakov. Ignacij se je ozrl po ncu. "Kako lepo slije!" je vzkljnil. "Samo ena megla še gre proti njemu. Ko ta odide, potem bo sijalo do večera." Tako mu je prijalo to sonce, da je pridržal kobilo in se naslonil v sedežu.

Ozrl se je po Rozini. Njen obraz je bil blede, vendar še vedno enako spokojen. Nič ni ni vznemirjalo. Roke je držala zunaj na odeji na kolenih. Dotaknil se je njene roke: bila je hladna, mrtva.

Zahotelo se mu je, da bi ji povedal nekaj posebnega, lepega. Pa ni mogel. Ni našel besede, ki naj bi jo povedal. Doma jo je spravljal z voza in ji pomogel v sobo. "Prehladila se je," je lagal materi. Morala je leči. Sam je šel in razpregel konja.

Mati pa je stala ob Rozini, držala jo je za roko, in nekaj hladnega ji je ležalo na obrazu, ko je Ignacij vstopil v sobo. "Nič ne de", ga je obšlo. "Vse to bo minilo... potem bo spet dobro."

Dekret je ležal na mizi. Mati ga je vzela v roke, si ga od blizu ogledala in potem sta ji kanili dve solzi.

"Ta list je potemtakem potreben, da prideš v službo?" je vprašala.

"Da," je pokimal. "Kako dolgo ga je treba čakati, ne?"

"In kdaj moraš nastopiti?" "Pojutrišnjem."

To je bilo tu. Samo še jutri bo doma. Potem odide. Morda ga več ne bo videla. Pa to naposled nič ne de, vesela je, da je prišel v službo.

Zunaj je hodila Rozina. Ignacij se je skoraj vselej zganil, kadar je zaslišal njene korake in vedno je mislil: Zdaj bo vstopila, pa ni. Rozina je oddrsala nekam drugam.

Še vedno je bila blede v obraz in močno utrujena. Večjih sprememb pa ni bilo opaziti na njej. Vse je ostalo, kakor je bilo: tisti strašni mir jo je še vedno krasil, prav tako čista velika, neskončna vdanost.

In vendar — Ignacij si je moral priznati: vmes leži majhna tragedija, resda osebna stvar, toda za njo je bila to brez dvoma tragedija. Treba bo nekaj mesecev, morda nekaj let, da bo vse pozabljeno.

Minilo je. Na njem sicer leži nekaj težkega, toda prav zadovoljen je v prenekanterem pogledu. Morda je bilo to potrebno zanj. Če se človek proda, če se ponudi, če uniči v sebi vse, kar je gojil in ljubil dolgo leta in če za to ne dobi nič drugega, kakor vsakdanji boren kruh, tedaj mora postati toliko drzen, da se povzpe preko osebne bolečine, potem mora napraviti vsaj majhen zločin, da si najde namoščila za vse izgubljeno. Kajti nima več nikakega smisla boriti se za lepoto življenja, ko pa si to lepoto tako poceni prodal. Zato moraš potem napraviti majhno podlost, ki stoji poleg kakor pregraja med vsem nekdanjim in bodočim: poslej bo treba sovražiti vse, kar je človek nekoč ljubil, in ljubiti vse, kar je nekoč zaničeval.

(Dalje prihodnjt.)

"NJEGOVA PRIVATNA ARMADA"

ZARADI ODLOKA ZA DRAFTANJE OČETOV je nastalo v ameriški javnosti veliko prerekanja, posebno tje, ker se senator Wheeler iz Montane postavlja v ospredje, ne očetom, pač pa svoji reklamni v prid. Ameriški vrhovni štab smatra, da bo moral nadomestiti vrzeli z draftanjem očetov vojaške starosti, a marsikdo drugi meni, da je naša armada že dovolj velika za vse eventualnosti in se jo lahko normalno jača z novinci, ki dopolnijo 18. leto. Na gornji sliki je Carl Sparacino v Chicagu z ženo, oče sedmih otrok, a ker ne dela v vojni industriji in je vojaške starosti, je klasificiran z 1-A.

KATKA ZUPANČIČ:

PROSLAVA JEDNOTINEBA DNEVA

Čikaška federacija društev SNPJ je imela lekos izredno težko nalogo pred seboj. Ni lahko v teh razdrapanih, nestalnih razmerah začrtati izpeljivih programov za take proslave, kakršnih smo bili vajeni iz preteklih let.

Poleg dneva SNPJ je bilo treba misliti tudi na tridesetletnico mladinskega oddelka, pa i na petletnico mladinskih krožkov — a čikaška mladina se zaradi opasnosti nalezljivih boleznih ni mogla shajati, da bi se vadila za program. Na pomoč je priskočila podjetna skupina naših bratov in sester v Milwaukeeju in poslala svoje mlade talente, ki so izpolnili skoro vse prvi del programa in še eno točko v drugem delu. Ta njih usluga je prevelika, da bi se je moglo kdaj prezreti, ali celo pozabiti. Pridržanje gre pa tudi marljivemu direktorju Mladinskih krožkov — Mihaelu Verhovniku, ki jih je za to prireditev pridobil in delal v tej smeri.

So se pa ti otroci tudi zares imenitno odrezali na našem odru! Takojo primernem uvodnem govoru brata Donaldja J. Lotricha se je zavesa odgnnila in pestra četica dečkov in deklic je zapela pesem za pesmi — z vso sigurnostjo in ubranostjo. Pa ne le glasovno, tudi z lepo in čisto izgovorjavo so se ti mladi pevci in pevke dobro postavili. Na klavir jih je spremljal njih učitelj Stephen G. Jursik, ki je dovolil svojim prstom marsikatero drzno, a vselej zelo posrečeno eskapado po tipkah.

Na zavesti zadaj pa so se videle planine z Blejskim jezerom v vznožju — baš pravo ozadje za brezhibno zapetima "Po jezeru" in "Gor čez jezero". Vse skupaj zares močan vtis za uho in oko in srce!

Mladinskemu pevskemu zboru "All Stars" je sledil akordion v rokah Leona Bizjaka, ki je izvalil iz svojega instrumenta nekaj prav mičnih komadov. Za njim sta nastopila brata Rudy in Matt Smole. Pravim le to: če se ta dva tudi v zasebnem življenju ujemata tako, kakor sta se ujemala v svojem lepem duetu na odru — tedaj blagor si jima! Rudyjev akordion se pa tudi s saxofonom dobro razume, če igra nanj zmogčen saxofonist, kakor je to E. Vachetz.

Buren aplavz je žela tudi majoretka Margaret Ohojak, ki je pokazala ekoro že akrobatsko spretnost. Ruth Golob utegne postati prvovrstna pevka, kakor je soditi po "Ptički", ki jo je zapela vrlo dobro. Edward Udovich, naš stari mladi znanec, nam je včasih zapel in zaigral lepe okrogle; topot je nastopil kot recitator.

Nas domači mešani pevski zbor "Sava" nas je z "Bratje le k solncu" povedel v drugi del programa. Po številu pevcev in pevke se je "Sava" skrčila, toda glasovno je še zmerom dovolj močna, da je dokaj težko Nedvedovo "Našo zvezdo" v resnici pohvale vredno zapela. Prav tako je prišla tudi Fleišmanova pesem "Tri-glav" do pravega izraza, čeprav ni bilo v začetnem akordu pravega zamaha. Treba je upoštevati, da so peli brez spremljave in brez not. Vsi glasovi so prišli do veljave, turo pozabili zadnje krize in se že sedaj pripravili v preprečnje družje, ker kadar se bo dogodila, bo čas zamujen.

Toplo sprejeta clevelandska

sopranistka Tončka Simčičeva je zapela Zormanovi pesmi "Pred slovesom" in "Brezi"; nato kuplet iz J. Straussovega "Ciganskega barona". Po govoru profesorja in člana SNPJ M. C. Kruegerja pa še: Šubertovo "Serenado", J. Straussovo "Lastovice" ter narodno "Po hribih gmi". Vse od prve do zadnje, tudi tiste, ki jo je na željo občinstva morala dodati, vse so bile poslušalcem v velik užitek. Kar se mi pri njenem petju posebno dopade, je lahkota, s katero obvlada svoj odlični lirčni glas. Šubertovo "Serenado" sem slišala že nešteto krat, zato si usojam trditi, da jo je Tončka zapela naravnost perfektno. — Pri klavirju jo je — spretno kakor zmerom — spremljala Mary Owen. — Bil je prav lep za ključek lepega pravega sporeda.

V dvoranji je bila soparica, da smo se domalega topili, pa kljub temu si je občinstvo izaplaviziralo še marsikateri do-datek. Par malenkostnih nedostatkov se je urinilo tudi v to, sicer dobro izvedeno odersko prireditev. Tako n. pr. je slabo ponavljati pesem ali njen napjev v enem in istem programu sporeda. In pa nesrečna "Zidana marelja"! Takih priveskov se je ogibati, ker škodujejo prej doseženemu učinku.

Nekako sredi prvega dela sporeda smo imeli na odru nam vsem poznane govornika jednotineba predsednika Vincenca Cankarja, ki bi bil rad — kakor vselej — povedal veliko, pa se hkrati držal meje odmerjenega mu časa. Občinstvo ga je z zanimanjem poslušalo — odmerek časa gor ali dol.

Taisto se je ponovilo v drugem delu, ko se je profesor M. C. Krueger s svojim govorom lotil sodobnih zamotanih gospodarsko političnih problemov. Medtem ko nam je prvi govornik živo predočil potrebo vsestranskega skupnega dela, nam je drugi posvetil v marsikak za nas temen kot, ki pa pomeni ali utegne pomeniti veliko v razvoju povojne dobe.

Nas domači mešani pevski zbor "Sava" nas je z "Bratje le k solncu" povedel v drugi del programa. Po številu pevcev in pevke se je "Sava" skrčila, toda glasovno je še zmerom dovolj močna, da je dokaj težko Nedvedovo "Našo zvezdo" v resnici pohvale vredno zapela. Prav tako je prišla tudi Fleišmanova pesem "Tri-glav" do pravega izraza, čeprav ni bilo v začetnem akordu pravega zamaha. Treba je upoštevati, da so peli brez spremljave in brez not. Vsi glasovi so prišli do veljave, turo pozabili zadnje krize in se že sedaj pripravili v preprečnje družje, ker kadar se bo dogodila, bo čas zamujen.

NEKAJ Z "NEPROSTOVOLJNIH" POČITNIC

Springfield, Ill. — Dne 20. avgusta me je stroj v premo-govniku na nogo v stopalu pritisnil in tako sem dobil par tednov "počitnic". S tem sem dobil več časa za čitanje in posebno v veseljem sem sledil poročilom o kampanji za tisoč novih naročnikov Proletarcu.

Vidim, da so nekateri agitatorji jako uspešni. Bomo skušali tudi tu kaj več storiti, da bo šla ta akcija za Proletarca dobro naprej.

Proletarec je list, ki razvoj dogodkov in razmere pravilno razlaga s pravega delavskega stališča. Zato piše za delavske pravice in svari one, ki morajo delati za vsakdanji kruh, pred zavajalci. Upam, da postane vsled tega svojstva priljubljen tudi med novimi naročniki. Tudi naše socialistične klube moramo obdržati. Sedaj je socialistično gibanje, vstevši soc. stranko v njemu, nekam v zastoj, a po vojni pa bo jako potrebno. Delavci bi bili sicer na boljšem, ako ne bi tako hitro pozabili zadnje krize in se že sedaj pripravili v preprečnje družje, ker kadar se bo dogodila, bo čas zamujen.

Osiščne dežele so jih producirale v tem letu povprečno 4 tisoč na mesec, vstevši Italijo, kjer so jih izdelali po 400 mesečno. Odkar je kapitaliziral, je ta prispevek Berlinu minil. V Nemčiji in v satelitskih deželah jih izdelajo po 2.200 na mesec, na Japonskem pa dva tisoč.

Vojni bondi in znamke so vloga državljanov v svojo de-želo.

Brez socializma svet ne more več naprej. New Deal se je poslužil iz socialističnega programa le drobcev, in še več se jih bo moral ko bo vojne konec, če bo takrat še kaj new deala.

A če si delavstvo hoče pomagati, se ne sme zmerom zanikati le na drobtine z bogataških miz.

Delavstvo samo je lahko svoje sreče kovač, če se odloči za socializem. Drugi mu je ne bodo skovali, razen pogojev za preživljanje, kadar garajo, dočim imajo bogataši "arečo" zato, ker se delavci ne brigajo, da jo bi sebi ustvarili.

Z "vrtovi zmage" tudi mi nimamo kaj prida uspehov. Spomladi je večinoma deževalo, v poletju pa je nastala vročina in suša. Včasii je tu dosežla sto stopinj.

Ko to pišem, dne 2. sept., ni bilo pri nas dežja že sedem tednov. Kako uspeva sočivje in drugo rastlinstvo v taki žeji, si lahko predstavljate.

Moj sin Jože, ki je staff sergeant, je sedaj nekje v Angliji. Piše, da se ima dobro, polnebeje mu prija in ljudje so prijazni, toda jako ubožni.

Pozna se jim, da je Anglija že dolgo v vojni. Omenja, da so imeli vožnjo preko morja prav lepo, pa da ni verjel, da je toliko vode na svetu kot jo je sedaj videl. Dostavlja, da nam bo lahko veliko pripovedoval ko se vrne. Sedaj vojaki nimajo časa za take stvari.

Joseph Ovca.

VID—DRAGOCEN DAR!

Mt. Harris, Colo. — S tem pišem obnavljam naročnico, in pošljem dolar listu v tiskovni sklad.

Ne morem se dovolj močno izraziti, kako me veseli, da spet lahko čitam. Vsled očesne mrene sem bil skoro že čisto oslepel, pa so mi vid vrnili z operacijo in sedaj spet lahko čitam. Najljubša lista sta mi Proletarec in Prosveta.

Vid mi je do kraja opešal skoro dve leti. Sedaj pa se mi je toliko vrnil, da ne le čitam, nego lahko tudi pišem, seveda ne tako kakor nekoč.

Verjemite mi, da je zelo hudo, kadar človek ne vidi. Zalostno, da mladi ljudje ne vedo, kaj vse se jim lahko pripeti na starost.

Zelo težko bi bilo zame, če ne bi bil član SNPJ. Pa mi je v tej težki nezgodni izdatno pomagala. Vsakdo, ki pristopi vanjo, naj si šteje to v srečo.

Anton Dolinar.

Sejo čikaške podružnice JPO-SS

Chicago, Ill. — Vsled sklepa zadnje seje postojanke št. 8, Slovenska sekcija Jugoslovanskega pomožnega odbora, se bo vršila prihodnja seja v ponedeljek 20. septembra v dvoranji SNPJ, Lawndale Ave. in 27. cesti. Pričetek ob pol osmih zvečer.

Kakor je že bilo objavljeno, bo naš tenorist Tomaž Cukale priredil velik, zelo zanimiv koncert 31. oktobra v Ameriško-češki dvoranji in polovico čistega prebitka je obljubil naši pomožni akciji in Sansu v podporo. Vsled tega je naša dolžnost, da mu pri tej prireditvi vsestransko pomagamo, zatojor naj nihče ne zamudi se udeležiti te seje.

John Gottlieb, tajnik.

Tisoče novih jeklenih otičev

V Zed. državah je produkcija bojnih letal narasla toliko, da mora Nemčija že vsled njih izgubiti vojno. Povprečno je izdelanih v tem letu nad 7000 na mesec in število se dviga, da bo povprečnost kmalu dosežla številko 10.000 na mesec.

Osiščne dežele so jih producirale v tem letu povprečno 4 tisoč na mesec, vstevši Italijo, kjer so jih izdelali po 400 mesečno. Odkar je kapitaliziral, je ta prispevek Berlinu minil. V Nemčiji in v satelitskih deželah jih izdelajo po 2.200 na mesec, na Japonskem pa dva tisoč.

Vojni bondi in znamke so vloga državljanov v svojo de-želo.

Namig za oskrbo pražilnikov za vafeljne in vložke

Fizično zmogni... Seveda smo

Da gospa, mi smo v najboljšem stanju... pripravljene za takojšnjo postrežbo. Kako ostanemo in takem stanju? Je čisto preprosto. Naša lastnica pazi na nas. Storitve tudi vi tako z vašimi pražilniki za vložke in vafeljne. Ravnajte se po sledečih navodilih:

- Čiščenje—Po uporabi obristite pražilnik s suho krpo. Očistite ostanki z njega in ga pustite, da se ohladi.
- Priljubljen—Naj se greje v do 5 minut s ploskicami zaprtim. Za praženje vafeljev ravnajte za razgrejeje 11 minut.
- Kadar pražite vložke zaporedoma, odprite ploščo ali pa odstranite vložke, da pražilnik ne bo prevroč.
- Ko ste končali, obristite ploščo z vlažno krpo ter odrgnite odpadke z lopatico.

Elektriko se rabi za vojne svrhe—ne tratite jo!

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Adolf Hitler je po radiu zadnji petek v nagovoru nemškemu narodu označil svojega bivšega zaveznika "moronskega kraljčka" Viktorja Emanuela, maršala Badoglio in druge italijanske poveljnike za največje zahrbe in izdajalce, ki se jih bo Italija do dna sramovala skozi mnogo generacij. Pohvalil pa je Mussolinija, ki sta ga kralj in Badoglio z njunimi pomočniki s triki vrgla iz vlade.

Nemčija Italije ni vabila v vojno. A čim se je zapletla vanjo, ji je morala Nemčija na pomoč v Grčiji in v Albaniji in nato v Afriki, dasi je imela svojih opravkov čez glavo, je dejal Hitler. Sedaj pa taka nehalnost!

"Saj smo vedeli, da se bo to zgodilo", pravijo Nemci. Italija je pač Italija! V prejšnji vojni je zatajila svoji zavezniki in ju potem še zavratno napadla, in v sedanjosti se storila isto. Sedaj kot takrat se je u dala angleškimi vabilom in podkupovanjem, tolmači nemški tisk, in dodaja, da kakor ni takrat ničesar doseglja s svojo zavratnostjo, tako tudi sedaj nima nič boljšega pričakovati.

Zaeno z Italijo je Hitler v tem govoru vsprejdl Jugoslavijo. Sklenila je pogodbo z Nemčijo, njeni predstavniki so jo svečano podpisali, nato pa je pričela z zavratnostmi, je naševal firer, ki jih je drago plačala. "Njene zahrbnosti še nismo pozabili," je poudaril, kar pomeni, da bo za svoj "greh" s sužnjevanjem Nemčiji še delala "pokoro". Vendar pa je Hitlerja pref Jugoslovani strah. Sedaj se mu upirajo po Srbiji, Hrvatskem in Sloveniji le mali oddelki, a ob prvi prilicnosti pa se bo dvignil ves narod.

Badoglio je slab premier in še slabši maršal, ko si niti Rim ni mogel obvarovati. Najbolj pa se je čudil Vatikan, ko mu je Rim oznanil, da bo sveta stolica in njeno neodvisno mesto odslej pod zaščito nemškega poveljstva. Papež tega ni pričakoval, a očitno je, da so bili Nemci pripravljeni na vse možnosti.

Svenska Dagbladet v Stockholmu je dne 11. sept. v poročilu o zmedbi v Italiji navedla beg članov savojskega dvora in ministrov Badogliojevega režima, ki so se razpršili eni v švico, drugi v od zaveznikov okupirano Sicilijo in tretji pa že v kakršne kraje, ki jih smatrajo varnim za svojo kožo. Isto poročilo pravi, da za naslednika Badogliju določen "socialdemokratski voditelj"

Bonomi. Ker je Italija diktatorsko vladana od početka fašizma, je nemogoče, da bi v nji mogla obstojati kaka socialdemokratska stranka v pravem pomenu te označbe. Da, obstajalo je ves čas in še zmerom bolj deluje podtalno socialistično gibanje, ki pa valed diktature ni in ne more biti demokratično. Ako bo torej kdo prevzel vlado Italije z označbo socialdemokrata, bo to prevara in tisti, ki bo to storil, bo napravil še veliko bolj usodno zmotu kot so jo nemški socialdemokrati, katerim so bile po bankrotiranju in kapituliranju kajzerja potisnjene valeti v roke, voziti pa so morali tako, kakor so ukazovali furmani v Parizu in Londonu. Ako so demokratični elementi v Italiji pametni, bodo primorali savojski dvor in pa razne Badoglije prevzeti odgovornost za polome in zmede v Italiji. Če tega ne store, bo reakcija po nekaj letih potuhnjenja spet na konju, kakor je bila v Nemčiji, oni pa bodo v šolskih knjigah označevani za figure, ki so se ponižale za "sramotni mir" in služile zmagovalcem. Naj dobi Italija sedaj kakršnokoli vlado, služiti bo morala eni ali drugi vnanji sili. Tako vzdržuje Hitler eno in zavezniki drugo, ljudstvo Italije pa je žoga v tem boju. Drugače v vojnah sploh biti ne more.

Slovenija, s Trstom in vso ostalo Primorsko vred, je sedaj vsa pod nacijsko komando. Dočim zaveznikom sovražna Sicilija sedaj velja za nam prijateljsko deželo, enako tudi njena dinastija, pa je Slovenija še vedno sovražno ozemlje in bo kot tako ostalo brčkome do konca vojne. Tako bo zaveznikom prijateljski narod še stradal in krvavel, a "osvobojeni Italijani" pa bodo deležni ameriškega žita, mesa in kurliva. In nadejajo se, da ko bo sklenjen mir, bo tudi Slovenija njihova, ali saj toliko kolikor so jo do te vojne imeli.

Demokracija je dobila še enega bojevnika, oziroma se ji sam ponuja. Ime mu je Zog, kralj Albanije. Italijani so napadli Albanijo na veliki petek leta 1939 in jo osvojili brez večjega truda. Kralj Zog je bil na to pripravljen in pobegnil, Mussolinija je ukanil za okrog milijon dolarjev, ki jih je Italija posodila Zogovi vladi v Tirani, on pa je jemal visoke procente v zlatu ter jih nalagal v Parizu, v Švici in Londonu. Sedaj je "prihrantrajo varnim za svojo kožo. Isto poročilo pravi, da za naslednika Badogliju določen "socialdemokratski voditelj"

NA VZHODNI FRONTI je zopet jesen. Med Poljaki se poraja valic temu upiranju, pa jih naciji tu in tam seženejo skupaj in jih določijo na koncentracijsko kampo. Tak prizor predstavlja gornja slika.

članico združenih narodov, da se bo skupno z njimi borila za štiri svobodščine, demokracijo in druge "sladne" stvari. Možno je, da bo imel spet srečo, ako se bo po starem mesečarilo in kupčevalo.

V Rusiji se cerkev uveljavlja in priznan ji je znova sveti sinod, kot ga je imela pod carji. Le da sedaj ne bo služil carizmu, nego prenovljeni pravoslavni Rusiji. Pravoslavni svečeniki so nedavno prišli k Stalinu in se z avdienco pri njemu zelo pohvalili. Komunisti v Rusiji so torej postali strpni glede vere in morda se kdo izmed njih spreobrne iz brezbožništva celo v vernika. Na Slovenskem pa se duhovščina pritožuje nad komunisti-partizani, ki koljejo ljudi zgolj zato ker so verni. Torej jako zmešan svet. Danes tukaj "brezverci", jutri drugod, pa se končno znova povrne k cerkvi. Pridigarji za materijal v spreobrnjanju niso v stiski.

General Franco je vsled poloma Italije izgubil svoj običajni ton nadutosti v občevarju z vnanjimi deželami, a demokracijam se še vedno posmejuje, dasi veliko manj kakor se je. Izšel je iz njih materijala in koncesij kolikor je mogel. A sedaj mu gre trda, ker Angliji in Zed. državam ni več toliko nevaren kakor je bil. Nevarni pa so njemu monarhisti, ki se bi radi sedaj, pod zaščito angleške dvorne politike, povrnili na krmilo stare španske kraljevine. Kakor je za posedujoče sloje v Italiji Mussolini dogotovil svoje delo, tako aristokrati in škofje v Španiji smatrajo, da ga je dokončal diktator Franco, pa je čas, da se umakne. Toda ne demokraciji ali kakim novim španskim republikam, temveč onim, ki tišče v prošlost.

"For Whom the Bell Tolls" je film, ki ga v tej deželi oglašajo nad tri leta. Svojo premiero je doživel šele to poletje in ga predvajajo širom dežele. Tiče se civilne vojne v Španiji — borbe med špansko republiko in reakcijo. Naslov filma je povzet iz knjige enakega imena, ki jo je napisal Ernest Hemingway. Režiserji so mislili tudi film usoglasiti z idejnimi knjige, a je protestirala cerkev in tudi državni departement je namignil, da ne bi bilo koristno s takimi slikami izziyati španske vlade (pod diktatorjem Francem), ker smo z njegovo Španijo v prijateljstvu. Tako je bilo iz filma potem vzeto vse, kar bi žalilo reakcionarno hierarhijo v Španiji, ali španske veleposelnike, ali pa generala Franca. Iz sijajno zasnovanega filma, ki naj bi bil zgodovinska slika vzrokov civilne vojne v Španiji, je nastala spaka, ki je zgodovinsko popolnoma zgrešena. Vzlic temu je film izborno predvajan in bo družbi prinesel veliko dobička. Bilo bi dobro, da se bi tisti, ki so se toliko zgražali zoper film "Mission to Moscow" tudi tega tako ostro prijeli. Nekateri so ga, seveda brez uspeha, kajti s Španijo nismo v vojni, čeprav pravimo, da se borimo za ed-pravo fašizma.

"Smrt pred cerkvijo", ali "umor pred cerkvenim pročeljem", v Adamičevem originalu "Death in front of the Church" v reviji Harper's, septembarska številka, vzuja posebno patra Ambrožiča, Ameriško domovino, kantonika Omana in še marsikoga. Ambrožič pravi, da je bil nekoč oboževalec Adamiča, pa se je razočaral nad njim. To pomeni, da si ga je predstavljal drugače kot je. Kajti Adamič se ni prav nič spremenil. Je tak v svojih tendencah, v iskanju zaslonbe zase in za svoje ideje, kakor je bil ko je prevajal Cankarjevega "Hlapca Jerneja" in še prej ter pozneje. Ambrožič piše v celi vrsti člankov, da sta si bila z Adamičem jako zaupna in da sta skupno brala veliko tajne pošte, ki jo je dobival Franc Snój. Kako so jo prejeli, je bilo v Proletarcu že večkrat pojasnjeno. Sedaj pa razočaranje! A točka napadov radi tega ni toliko Adamič sam kot oseba, temveč Sans, in pa novi odbor ameriških Jugoslovancev, kateremu Adamič načeljuje. Adamič je sicer napadan, tudi denuncirajo ga, kot priznava sam, celo Diesovemu odboru, a ker njemu ne bi mogli škoditi, naj trpi v tem boju tisto kompromisno gibanje, ki so ga isti kompromisniki ustanovili lansko jesen in sklenili, da ga bodo nadaljevali na podlagi tistih točk, ki so nsem skupne. Glavna je, skupno delo za rešitev v smrt obojenega slovenskega naroda, in za zgraditev jugoslovanske federativne države (vsled kompromisa se besede "republika" ni rabilo), ki naj bi potem postala članica še večje federativne demokratične tvorbe na Balkanu in še širše po Evropi. A izgleda, da je vpliv Antona Mincericha in njegovih pristašev v skupnem jugoslovanskem odboru nekoliko prevelik za prebavo v slovenskih katoliških krogih in tako ta stvar tli, v Ameriški domovini pa je že dolgo "v plamenih". Velika škoda, če nas veliki časi spoznajo za majhne ljudi. Ne bi bilo napak, če bi tisti, ki odločujejo, nekoliko pogledali v politično prošlost ljudi, s katerimi delujejo, kajti če njim ni, je vladnim ljudem gotovo znana. To so sicer neprijetne zadeve, a se jim ni mogoče izogniti ne s cenzuriranjem in ne s sestanki za zaprtimi durmi. "Srbobran" skrbi, da se izve o vsem tem in drugem še veliko več kot pa je res, in pa da se izve skozi neprijateljske zvočnike.

Frank Kerže je največkrat čimcigledil filozof, a včasih pa optimist brez primere. V "Enakopravnosti" z dne 19. avgusta zaključuje svoj članek s sledečim stavkom:

"Evropsko vprašanje je vprašanje Rusije — ona daje, ona krvavi, ona zmaga in ona bo govorila. In kar je glavno: tako bo na svetu kakor bo začrtala — Velika Rusija!"

vsem mednarodnim zračnim prometom: Izven Rusije bi bila vsa prirodna bogastva v področju te dvozeve. Zadnji petek pa je podpredsednik Henry Wallace v Chicagu predlagal združenim narodom predsednika Roosevelta za trajnega načelnika mirovne konference. Rusija res zmaga, Rusija krvavi, in njej bi res pripadal velik delež v odločevanju o bodočem urejevanju sveta. Toda proti anglosaški-ameriški kombinaciji ne bi mogla postati to kot prerokuje Frank Kerže, in nevarnost je, da če ne bo ona vključena zraven, se bo uredništvo prerokovanje istega Henryja Wallaceja, ki pravi, da bi bil tak mir le uvod v tretjo svetovno vojno. In v nji pa se bi kajpada šlo ne samo med anglo-ameriško zvezo na eni in med Sovjetsko unijo na drugi strani, pač pa bi bila to ob enem svetovna vojna med kapitalizmom in tistimi delavskimi sloji, ki so za socializem.

"Newburške novice" v Ameriški domovini z dne 3. sept. pravijo, da kdor dela za komunistične partizane in nacije, ni pičice bolj od fašistov in nacijev. Opisuje, kako so partizani ujeli kaplana Hočevarja nekje v Sloveniji, ga vlekli k tnalu in mu s sekiró odsekali vse prste, rekoč: "Tako, naševal pa ne boš več!" K temu avtor Newburških novic, ki ga Rev. Oman pravi dobro pozna, dostavlja:

Kdor z volkovi tuli, je volk. Kdor se druži z zajci, je zajec. Kdor z žabami skače, je žaba. Kdor pa komunistem ploška in njih početjem pritrjuje, je komunist. Torej si lahko mislite, kako muenje bo imela ameriška vlada in Anglija o Slovincih v Ameriki, kateri baje, (tako pravi Adamič v svojemu kablu na Churchilla), vsi odobravaljo morjo in ropanje komunističnih partizanov v Sloveniji. Kakšno pravico je imel Adamič govoriti za vse ameriške Slovence, katerih se niti na desetine ne stinja z njim. Če so Adamič in njegovi pajdali res tako prepričani, da bratomorski partizani v Sloveniji delajo za korist naroda, ho ubijajo nedolžne žrtve, ko ropajo ubogim kmotom še tisto, kar so jim fašisti pa naciji pustili, potem morajo biti slepi ali hudobni tako, da se jim vidi vse prav, kar kdo stori proti katoliško zavednim ljudem. Ali vam nisem povedal, kaj zna Adamič postati za nas ameriške Slovence?

Newburški novičar nato pravi, kako dobro je bilo, da v Španiji niso zmagali barbarski lojalisti, ker ako bi, bi s sabo privedli svoj "komunistični raj". Eno pa bi Rev. Oman pisca newburških novic vaeeno kaj lahko počul. Namreč, ko ugotavlja, "kdor torej dela za komunistične partizane, ni pičice bolj od fašistov in nacijev", ali ga ne bi lahko tole vprašal: "Ali so tisti, ki so pomagali fašizmu v Avstriji in na Španskem kaj bolj od nacijev in komunistov, na podlagi tega pravila?"

Novičarji v Amer. domovini so bili namreč z Dollfusom in Francem, pa tudi zoper Italijo niso dosti rekli, oziroma jo podpirali, ko je mlátila po demokratični Avstriji in španski republikni. Obe sta bili demokratični. In vse kar so dobili v zameno, je fašizem, vojno, jok in stok ter potoke krvi, glad in epidemije. Misljonarji bi sto-

rili dobro samemu sebi, če se bi skušali po vseh teh skušnjah sebe najprvo spreobrniti v pravo pamet in pošteno krščansko vero, potem šele naj bi šli pridigati med druge.

SEMINTJA PO CLEVELANDU

Nedavno sem imel prilicnost čitati v tukašnjem dnevniku Plain Dealer, v nedeljski izdaji iz dne 22. avgusta, zelo dobro razpravo o problemu naše stare domovine, ki jo je napisal Ivan Jontez. Naslov ji je bil "Those Oppressed by Italy". Obsegala je blizu dve koloni.

Jontez obravnava v tem članku zatiranje, ki se vrši nad našimi rojaki pod Italijo že zadnjih 23 let. Pojasnuje, kako so Italijani oropali nad pol milijona Slovencev in Hrvatov, že v prvi, oziroma tik po prvi svetovni vojni in jih nato zaslužnili pod Mussolinijevim glavarstvom.

Člankar poudarja, da imajo zmagovalci sedaj prilicnost popraviti zmotu, ki je bila v prejšnji svetovni vojni skuhanja v Londonu in zaeno odobrona v Parizu. Naglašaa, da Slovinci v tej vojni krvave kot malokateri narod tako, in to vsled edinega vzroka, da se neočjo ukloniti, temveč se bore za življenje in smrt za svojo svobodo.

Takih člankov bi nam bilo treba več v ameriških listih. Le z njimi se bo moglo Američane seznaniti s težavami našega naroda. Sans bi moral tej nalogi posvetiti čimveč pozornosti, kajti ako ne bo pojasnjevanja z naše strani med ameriško publiko, kdo drugi naj ji vse to razjasnuje?

Veliko Američanov namreč še sedaj ne ve, kdo smo, od kje prihajamo, in kaj so težnje slovenskega naroda, ki je sedaj ves pod tujo peto. Priznanje Jontezu na tako lepem, jedratem članku. Upam, da se bo še potrudil in nadaljeval z razjasnjevanjem jugoslovanskega vprašanja.

Drugi članek o borbi našega naroda v starem kraju, ki ga je napisal Louis Adamič, sem čital v magazinu "Harper's". Je precej obsežen in tudi pove veliko. Naslov mu je "Death in Front of the Church".

V tem članku Adamič razklada delovanje tistih, ki pod eno ali drugo masko skušajo jahati narod.

Posebno se v njemu peča z bivšim ministrom Francem Snojem, ki je bil vodilna oseba v Jugoslovanskem informacijskem centru v New Yorku. Tam se kujejo, oziroma so se kovale "novice", ki so bile pošiljane vsem jugoslovanskim listom v tej deželi. Mnoge so bile potrjene, kakor je pač pristojalo propagandi zamejne vlade.

Adamič v članku v Harper's Magazine razlaga, kako se je vodila ta politika v Sloveniji, in nato v zamejni vladi, in kako se je po Slovenskem zatrló vse, kar je bilo režimu v napotje. Sicer pa lahko vsakdo

šita omenjeni članek v Harperju in sodi po svoje o njemu. Ameriška domovina je kajpada silno zoper Adamiča, a ni je nikoli povedala drugega kot la je zoper njega s patriotičnega stališča. To naj namreč pomeni, da je Adamič če že ne komunist saj spopetnik itd.

Zaradi tega nesoglasja vpijejo, ven z Adamičem iz Sansas! Denunciacije proti njemu se nadaljujejo, črnijo ga vsekrižem, tudi pred Diesovim kongresnim odborom, češ, da je "komunist".

Vendar pa lahko tudi naši katoliški rojaki vedo, da je v borbi za osvoboditev slovenskega naroda Adamič v prvi vrsti. Nič škode ne bi bilo, ako bi imeli med nami več Adamičev, Kristanov in Rogljev.

Naprtiti narodu, ki je slovenski, kak ekstremizem, je bedarija. Slovensko ljudstvo ni bilo še nikoli nagnjeno v ekstremistične smeri, kar vedo prav dobro posebno cerkveni krogi.

Sicer ne bi bilo napačno, če se bi narod saj sedaj domislil, da smo v dobi moderniziranja, pa bi pometel z vso staro navlako, ki ga duši in tlačí.

Znano je že, da je bivši urednik Enakopravnosti, Anton Sabec, postal urednik tednika, ki ga izdaja Slovenska dobrodelna zveza pod imenom "Glas SDZ".

Sabec je bil minule mesece pri Enakopravnosti zelo razborit bojevnik in pri A. D. so ga označevali vsled tega za "komunista" itd., ob enem pa pazili, kdaj ga lahko dobe medse. To se jim je posrežilo v Šabčevu dobro. V novem poslu Sabec urednika Prosvete brčkome ne bo več grajal, pač pa urejeval list v tonu, kakor je obljubil: zanimivo, za SDZ, in pa brez novic, ki jih čitate lji itak dobe drugod v izobilju.

Tako je Toni Sabec dobil lažje delo in boljše plačo, pa kregati v listu se mu ne bo več treba. In Ameriška domovina pa si bo prihranila prostor, ker ga ji ne bo več treba označevati s "komunistom".

Novi urednik Glasa SDZ je dobil precej poklonov, enega celo od Jožeta Grdine. V svojem prvem uvodniku v Glasu SDZ pa Sabec sam jako odkritó pove, čemu je službo spreмениl.

Za urednika pri Glasu SDZ je bil prijavljen tudi M. Medvešek. Seveda, upoštevan ni bil, češ, on je socialist in pa samostojna osebnost. Njega se ne bi moglo sukati kakor vrtalko. Čeprav bi lahko organizaciji, in pa napredku naše nasebine v splošnem koristil izredno veliko, odločujoči skupini ni dobrodošel. Tako se bo torej oralo po starem.

Joseph F. Durn.

Japonska in Vatikan

Od kar je Italija od zaveznikov invadirana, je japonska vlada ustanovila direktne stike brezžičnega brzojavnega sistema z Vatikanom. Tozadevni sporazum je bil dosežen s svečo stolico že 25. avgusta.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fino postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 6707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOJATE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNÍ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTO

NAROCITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cincro \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

Bodočnost na obzorju

Piše LOUIS ADAMIČ, predsednik

Združenega odbora južno-slovenskih Amerikancev

Uradni naslov: THE UNITED COMMITTEE, 1010 Park Ave., NEW YORK 28, N. Y.

Ta kolona bo izšla pod gornjim naslovom dvakrat do štirikrat mesečno v kakih petindvajsetih hrvaških, srbskih, slovenskih, bolgarskih in macedonskih listih v Zed. državah. Pisal bom to kolono, kot predsednik Združenega odbora južno-slovenskih Amerikancev, organiziranega v Clevelandu, dne 7. avgusta, ter vključujočega reprezentativne Amerikance iz vseh petih narodnostnih ozadij. Skoro me je sram priznati, da sem jaz osebno bil prav malo udeležen pri formiranju tega odbora (zdi se, da so me "draftali" v predsedništvo); kljub temu s ponosom poudarjam, da je to prvič, da so prišli srbski, hrvaški, slovenski, bolgarski in macedonski Amerikanci skupaj v eni organizaciji.

Nekaj informacije o organizaciji Združenega odbora je že bilo objavljeno v tisku; vse podrobnosti pa je najti v prvi izdaji "Bulletina", katerega se je razposlalo minuli teden. Vsi oni, ki bi radi dobili izvod Bulletina, prosim pišite na gornji naslov. Za "Bulletin" ni določena regularna naročnina; stroški odbora se krijejo s prostovoljnimi prispevki.

Stroški so v glavnem za tisk, papirno, najemnino za urad, uradne potrebščine, ter plača za eno uradnico. Noben drug v organizaciji ne prejema nobene plače.

Naslov te kolone je bolj ali manj jasen sam na sebi. Združeni odbor je zainteresiran v bodočnosti Amerike in južno-slovenskih dežel. Ena naših temeljnih idej je, da je svet sedaj ena celota. Svobode in demokracije ne bo v Jugoslaviji, Bolgariji, na Balkanu ali v Evropi sploh razen, ako se veliko število Amerikancev (ne samo južno-slovenskih Amerikancev, ampak Amerikancev v splošnem prično živo zanimati zato, kaj se bo zgodilo v teh deželah po njih osvobojenju izpod osiše. In zanimati bi se morali! In mi jih moramo za zainteresirati! Zakaj nedemokracijski, reakcionarni razvoji v Sloveniji, Hrvaški, Srbiji, Bolgariji, Macedoniji, Črni gori ali Grčiji, na Balkanu ali v Evropi, kot celoti, bodo prizadevali neugodno demokracijo in svobodo v Ameriki.

Združeni odbor se ne boji bodočnosti. Bodočnost je že tu, kaže se nam na obzorju. Je to še negotova bodočnost, toda mi sprejemamo njene možnosti, pozdravljamo obljube, ki jih nosi v sebi in smo odločeni se boriti proti njenim nevarnostim.

Pred to bodočnostjo se ne smemo tresti, pač ji moramo iti naproti, jo skušati doseči in storiti kar moremo, da jo izoblikujemo. Ako tega ne bomo storili, nas bo bodočnost pokopala pod seboj, kot nezaželjeno žalostno sedanost in se bo

zgrnila nad nami, kakor nesrečna preteklost.

En namen in cilj Združenega odbora je, da govori v Zed. državah in v ostalem zaveznikem svetu, kamorkoli bo mogel seči naš glas, v interesu demokracije in naprednih elementov, ki se borijo proti okupacijskim in kvizlinškim silam v Jugoslaviji. Borijo se, da osvobodijo naše matere in sestre, domove, v katerih se je rodil mnogokdo izmed nas, ki sedaj živimo tukaj in zemljo, po kateri smo hodili, kot besnoji otroci. Faktično se celo naše sestre in nečakinje borijo v gerilskih vrstah. Ali ni naša dolžnost storiti vsaj toliko, da jih reprezentiramo in predčimo njih žrtve in njih junaške zmage našim so-Američanom drugih porekel?

V tej moji prvi koloni se nečem spuščati v navajanje potankosti o tem, kaj so gerilci dosegli tekom zadnjih dveh let. Rečem samo, da njihove pridobitve potom borbe in doprinesenih žrtev so tako velike, da zaslužijo up in zagotovilo za boljšo bodočnost onih, ki bodo živeli tam, kjer zdaj oni prelivajo kri. Dodaj takega upa in zagotovila — izrecnega zagotovila — od strani zaveznikih velesij nimajo. Jaz pobližje zasledujem razvoj položaja, ki se tiče Balkana in ostale južno-vzhodne Evrope in moram ob tem pisano poročati, da je vse še negotovost.

To je v prvi vrsti pripisovati strašni neznačajnosti in reakcionarstva jugoslovanske vlade v zamejstvu in njenih diplomatskih predstavnikov v pretočnicah zaveznikih dežel. To ni zgolj moje osebno mnenje. Žlike imam z mr. Wickham Steed-om, odličnim britanskim prijateljem jugoslovanskih ljudstev, kateri je začetkom meseca julija letos pisal pismo Milču Trifunoviću, ki je bil tedaj jugoslovanski premier, ter ožigosal celotno zamejno vlado, ker njim mogla zastopati interesov jugoslovanskega ljudstva. Augusta 23. je mr. Steed tudi meni poslal kabilogram v tem smislu.

Naj pristavim, da se je mr. Steed izrazil v istem smislu, rekoč, da so uradni predstavniki Jugoslavije dovedli stvari v Angliji tako daleč, da so celo stari in iskreni prijatelji jugoslovanskega ljudstva zmedeni in negotovi glede izgledov za bodočnost Jugoslavije.

Združeni odbor bo storil kar bo mogel z ozirom na položaj, kakor hitro mogoče, kajti situacija v Angliji ni nič slabša, kot v Zed. državah. Z Zvezo jugoslovanskih žurnalistov v Londonu vzpostavljamo zvezo in skupaj bomo storili, kar bo moč, da se popravljajo posledice proti-jugoslovanskega stališča ubežne vlade, ki je vodila tako stališče in smernice več kot dve leti s pomočjo mili-

jonov dolarjev srbskega, hrvaškega in slovenskega denarja.

Agentje ubežne jugoslovanske vlade v Zed. državah delujejo s pomočjo svojih podreptnikov med priseljenci z vsa silo, da bi ovirali Združeni odbor in njegovo delovanje. Naznanili so nas menda Diesovemu odboru, ter nas obtožili, da smo "komunisti" in "sovjetski agentje", kar trdi tudi "Ameriška Domovina" v svojem nedavnem napadu na Odbor, kar se mora zdeti zabavno vsaj enemu izmed članov tega odbora, kateri je poznan, kot zelo imovit mož.

Toda te vrste propagandni ni omejena zgolj na Ameriko. Vršil se tudi v Jugoslaviji potom ljudi, ki priznavajo, da so fašisti. V Zagrebu je pred kratkim izdal list "Ustaši" letak, ki je propagiral boljševizacijo Jugoslavije, ter je naprtil ta letak Osvobodilni fronti. Dne 20. avgusta, pa je radio Svobodna Jugoslavija označil letak, kot lažljivo podtaknjenje. "Kdor je kolikšak seznanjen z gerilskim gibanjem," je poudarila oddaja,

ITALIJA V ZMEDI IN V ZNAKIH PRAVE "DRUGE FRONTE"

(Nadaljevanje s 1. strani.)

nemške čete in "zaščitile" so tudi Vatikan.

Tako je Italija v zvezi kapitulacije ostala v vojni — hočeš nočeš. Zaveznike čete pridrigo v nji z njenega južnega konca, nemški oddelki pa jih zadržujejo kolikor morejo, da se nemška armada na severnem delu Italijanskega polotoka čimbolj pripravi na odločen spoprijem.

Tako bo v Evropi že letos nastala "druga fronta", čeprav ne na kraju, kjer jo želi Rusija, ki bi jo rajše v zapadni Evropi.

Dve "vladi", nemška okupacija, zavezniki prodiranje, nered v prometu, beda, in želja Italijanov, da se jih bi pustilo v miru, povzročata velik političen in ekonomski kaos po vsi deželi. V nekaterih krajih so se Italijanske čete nemškim upri, a brez uspeha.

Tako je Italija postala vseeno boljše, čeprav sta ga Badoglio in Viktor Emanuel pod vplivom Vatikana poskušala prepričati.

Mornarica oteta
Iz komunikacij zaveznikega vrhovnega poveljstva je razvidno, da je Badogliju uspelo pridobiti italijanske admirale za odhod njihovega brodomstva v zaveznikiške luke. Te vesti pravijo, da se jim je posrečilo oteti večino bojnih ladij pred Nemci, in tudi veliko trgovskih.

Eisenhower je v apelu na italijanske mornarje poudarjal, naj ne potopijo svojih trgovskih ladij, ali jih izročijo Nemcem, ker jih bodo potrebovali za dovažanje živeža in kuriva v Italijo.

Edin resen nasprotnik zaveznikov na Italijanskih tleh so sedaj torej Nemci, ki posebno v severnem delu lahko začetajo zelo močno fronto, katere ne bo lahko prodrati.

O Italijanski predaji zaveznikom sta Badoglio in Eisenhower molčala pet dni, da bi imele ladje časa za odhod, predno bi Nemci kaj sumili, a Hitler trdi, da jih stari maršal s to zavratnostjo ni ukanil. Ni mu zaupal, "od kar je na tako fatalski način v zarotništvu s kraljem izrinil Mussolinija iz vlade."

Pogoji premirja
V oznanilu brezpogojne predaje Italije je general Eisenhower dne 8. septembra ugotovil, da so pogoje premirja z Badoglijevo vlado odobrile angleška, ameriška in ruska vlada. To je prvič, da je v zadevah vojne z Italijo tudi Rusija zraven. Doslej sta jih obravnavali samo angleška in ameriška vlada in o njunih sklepih sporočali sovjetski vladi.

Objavljenih je bilo še nekaj točk premirja. Eden izmed pogojev kot že omenjeno, je bil, da se mora italijanska bojna in trgovska mornarica izročiti v službo zaveznikov. Drugi se tičejo vojaške in civilne uprave in končne odločitve pa padejo

"lahko hitro zazna, da je to najgrša laž, ter da je bil letak napisan v nemških in ustaških propagandnih krogih. Voditelji našega osvobodilnega gibanja nočejo ljudstvu vsiliti nobenega režima. Poudarili so že pomenovo, v gorvjenih in pizani besedi, da bodo pustili ljudstvu, da odloči o svoji bodočnosti."

V kaki poznejši koloni, če se bo zdelo vredno, bom pokazal vzem z pogonom proti Združenemu odboru v Washingtonu, New Yorku, Chicagu, Clevelandu in Kaliforniji in med naci-ustasko propagando proti Osvobodilni fronti v Jugoslaviji.

Ali, jaz ne bom posvečal mnogo časa in energije za obrambo Združenega odbora. Imam veliko zaupanje v namen in cilje, ki jih imamo pred seboj in vem, da bo veliko število Hrvatov, Srbov, Slovencev, Bolgarov in Macedoncev podprlo Odbor moralno in finančno. Pred seboj imamo važno nalogo in delo in nam je v resnici vseeno, kako nas nazivajo podreptniki oblastnikov balkanske reakcije.

Konvencija Hrvatske bratske zajednice končana v dveh tednih

Konvencija Hrvatske bratske zajednice, ki se je vršila v hotelu Sherman v Chicagu, je dovršila svoje delo koncem minulega tedna. Udeležilo se je 282 delegatov in pa člani glavnega odbora.

Politično in ideološko je bila razdeljena v še več blokov kot običajno, v važnih zadevah in volitvah v glavni odbor so se združili v dve vodilni skupini.

Dosedanji gl. predsednik Ivan Butkovič je znova izvoljen, toda samo z dvema glasoma večine. Ko se je vršilo prvo štetje, je znašala njegova večina samo en glas. Valed zahtev za novo štetje se je to zgodilo in doglalo se je pomotoma v prid Butkoviča za en glas.

Njegov protikandidat je bil predsednik konvencije Vjekoslav Mandić, delegat iz Bessemerja, Pa.

Proti-Butkovičeve skupine so se zedinile, da ga morajo poraziti, in namen se jim je skoro posrečil. A v bistvu ostane vse tako kot če bi Butkovič dobil sto namesto le dva glasa večine. Izvoljen je in organizacija bo "ronal" po starem.

Izgubil pa je svoj mandat gl. podpredsednik Wm. Boyd (Boš), član oblikovne senata. Služba gl. podpredsednika je v HBZ še posebno važna zato, ker je on član ne samo glavnega odbora, ampak tudi izvršnega in Boić je imel v njemu velik vpliv.

Tudi v razne druge urade je bilo povče kandidatov in velikih kampanje za enega ali drugega. Odborniki, nameščeni v glavnem uradu, so bili z večjo ali manjšo večino vsi znova izvoljeni, z izjemo urednika Milana Petraka, ki je propadel z dvema glasoma.

V sprejetih resolucijah je konvencija zagotovila vladi te dežele zvestobo ameriških Hrvatov in čimvečje nakupovanje vojnih bonrov.

Glede bodočje Jugoslavije je delegacija v splošnem zavzela enako stališče kot ga zastopa nedavno ustanovljeni odbor jugoslovanskih Američanov.

Dnevnice so bile po 15 dolarjev. Več v prihodnji številki.

CUKALETOV KONCERT

Chicago, Ill. — Slovenski tenorist Tomaž Cukale bo v nedeljo, dne 31. oktobra, ob 3:30 popoldne priredil koncert z različnimi vodvilekimi točkami, s sodelovanjem pevskih društev in posameznih pevskih umetnikov, kar bo napravilo zelo obsežen in bogat program. Prireditev bo v American-Bohemian dvoran, 1438 W 18th St., Chicago, Ill. Vstopnice so po 50 centov z davkom vred.

TOMAZ CUKALE

katere že mnogi rodoljubi pridno prodajajo.

Ob tej priliki bo Cukale izdal obsežno programsko knjižico, za katero že zdaj nabira on in njegovi zastopniki, trgovske in druge oglase, kar naj bi pomagalo h končnemu boljšanju uspehu. Cene oglasov so: Cela stran \$20, pol strani \$10, četrt strani \$5 in osminka strani \$2,50, kar je zelo zmerno in česar naj se sebi v kosist in v dobrobit narodni stvari vneto poslužijo vsi trgovci in profesionalci.

V predpripravih in pa na prireditvi mi bodo pomagali društveni zastopniki od podružnic Sansa in pa JPO-SS, ker je za te dve organizaciji namenjeno polovico čistega prebitka. Ker je prireditev v take namene in podprta s tako operacijo, mora biti uspešna!

Tomaž Cukale je že večkrat nastopil na odru, ko je bil še v prvem štadiju pevske šole. V zadnjih par letih se je brezdvomno še bolj izpopolnil — kar bomo imeli priliko soditi na tej prireditvi. On se trudi in uči že več let, ima mnogo stroškov s šolo in z notami, posebno pa še z učitelji, za kar ga naj pa mi, njegovi sorjaki obojega spola, razveselimo z velikansko udeležbo na tej prireditvi. S tem bomo pomagali ne le njemu, da bo lažje nadaljeval svoje študije, pač pa tudi našemu trpečemu narodu v stari domovini, kateri baš zdaj potrebuje naše politične in gmotne pomoči kot še nikdar v svoji zgodovini!

Vabilo na sejo kluba št. 49 JSZ

Cleveland, O. — Naše sodruge, člani kluba št. 49 JSZ se vlijudno vabi, da naj se vsi udeležijo seje, ki se vrši v soboto 18. sept., to je, tretjo nedeljo v tem mesecu, v SDD na Waterloo Road. Prične se ob 9:30 zjutraj. Pridite enkrat zares VSI. Torej VSI na svideenje to nedeljo.

Anton Jankovič.

Tenorist Cukale mi je mimogrede omenil, da so pogajanja v teku za izdelavo gramofonskih plošč nekaterih njegovih pesmi, katere bo prvič pel na tem koncertu. Nadalje je njegove namen prirediti pevske koncerte še v drugih mestih, kjer so večje slovenske naselbine, n. pr. v Detroitu, Clevelandu, Milwaukeeju, Waukeganu, LaSallu itd.

Ne pozabite torej datuma, kraja in pa zakaj bo ta koncert prirejen, pa napolnite prostorno dvorano do zadnjega kotička! Vedite, da se čas ko bomo prišli do direktnih hitrov bliža... In takrat naj bo naša pomoč takoj na razpolago. Zato prodajajte vstopnice, dajte oglase v programno knjižico, in pa udeležite se vsi tega velezanimivca koncerta!

Frank S. Tauchar.

Poljaki za prejšnje meje

Poljski generalni konzul dr. Karol Ripa v Chicagu je na velikem shodu v tem mestu zahteval, naj zavezniki priznajo Poljski tiste meje, ki jih je imela do nemške in sovjetske invazije leta 1939.

Unija strojnikov napreduje

Unija strojnikov (International Association of Machinists) ima že 650.000 članov. Bliža je vsa leta v AFL, sedaj pa je dve leti samostojna vsled jurisdikcijskih sporov. Pogajanja za njeno povrnitev v AFL so v teku.

PROSVETNA MATICA

V fond Prosvetne matice so vplačala društva, klubi JSZ in druge organizacije v maju, juniju, juliju in avgustu 1943 kot sledi:

Številka društva in kraj	Vsota
8. SNPJ, Chicago, Ill.	\$ 6.00
35. SNPJ, No. Braddock, Pa.	6.00
39. SNPJ, Chicago, Ill.	6.00
47. SNPJ, Springfield, Ill.	6.00
59. SNPJ, Dupue, Ill.	3.00
98. SNPJ, La Salle, Ill.	6.00
120. SNPJ, Gallup, New Mex.	2.00
142. SNPJ, Cleveland, O.	6.00
244. SNPJ, Kaylor, Pa.	6.00
258. SNPJ, Belleire, O.	3.00
262. SNPJ, Farrell, Pa.	6.00
434. SNPJ, Arma, Kansas	6.00
449. SNPJ, Cicero, Ill.	6.00
562. SNPJ, Barton, O.	6.00
Fed. SNPJ, Pittsburg, Kans.	12.00
Fed. SNPJ, Barborton, O.	12.00
Fed. SNPJ, Milwaukee, Wis.	6.00
Fed. SNPJ, vzhodni Ohio in zap. W. Va.	6.00
Fed. SNPJ, Minnesota	6.00

KLUBI J. S. Z.
1, Chicago, Ill. 9.00
47, Springfield, Ill. 3.00

DRUGE ORGANIZACIJE

Pevski zbor "Sava", Chicago, Ill.	6.00
Dram. zbor "Ivan Cankar", Cleveland, Ohio	6.00
Dram. klub "Slovenija", Barborton, O. (1942-43)	12.00
Dram. društvo "Soča", Strabane, Pa.	12.00
Skupaj	\$164.00

TAJNISTVO P. M.

Trinerjevo grenko vino in vaša dolžnost

Ako smatrate za svojo dolžnost služiti svoji domovini kar največ mogoče, je predvsem potrebno, da skrbite za svoje zdravje. Duh časa zahteva popolno razvijte telesa in duha, toda brez zdravja ne morete doseči ničesar. Zdrav želodec je neizogiben za dobro zdravje in Trinerjevo grenko vino z Vitamini B-1 je izborno in drži vaš želodec v pravem stanju. Pomaga dobremu apetitu in prebavi, da se počutite v redu. Rabite ga po navodilih, ki so na steklenici. Dobite ga v vseh lekarnah. Ako ga v vaši okolici ne morete dobiti, pošljite \$1.25 ali \$6.50 na Jca. Triner Corp., 1333 S. Ashland Ave., Chicago 8, Ill. in prejeli boste, pratinine prosto, eno ali šest steklenic Trinerjevega grenkega vina v Vitamini B-1. Kupujte vojne bonde!

Farma naprodaj

v Marionette County, Wisconsin, Obsega 103 akre.
Hiša, farmski stroji, konji, goveda, perutnina naprodaj zaeno s farmo, ob enem tudi vse letošnji pridelek. Kupec se lahko naseli tja takoj. Cena \$4.600. Pojasnila daje ANTON JORDAN, 2417 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Z nikmer ne koristite Proletarcu bolj kakor s pridobivanjem novih naročnikov.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERISKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo zDedinjenih držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški edinjnih držav in Poedine države.

Cena knjižici je samo 50 centov s poštnino vred.

Naročila sprejmeta:

Knjigarna Proletarca
CHICAGO 23, ILL.
CHICAGO, ILL.

POSUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles.
Vodi jo George Marchan.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanovljajte nova društva. Deset članov (se) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON

3724 West 26th Street

TeL. Crawford 2212

OFFICE HOURS:

1:30 to 4 P. M.

(Except Wed. and Sun.)

6:30 to 8:30 P. M.

(Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave.

TeL. Crawford 8440

If no answer — Call

Austin 5700

BARETINC & SON

POGREBNI ZAVOD

TeL. 20-361

424 Broad Street

JOHNSTOWN, PA.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWNDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

Italy Opens the Way

The fall of Italy and the Russian conquests bring to all Europe a new and irresistible surge of belief in Allied victory. In Germany the doom of defeat becomes far clearer. We can be assured what the German military reaction will be: Germany will fight on with large and dangerous strength—but simultaneously she will seek an opening for a negotiated peace with any or all of the Allies—to rob us of the final triumph which is ours for the fighting, and to gain time for a new assault upon the freedom of the world.

Against Germany's diplomacy of treachery, therefore, no less than against German arms, our coalition must speed the offensive.

As for the Balkans, events in Italy and Russia, plus the loss to Hitler of Italian policing divisions, will quicken the pace toward efforts to secure separate armistice with the Allies. Our possessions of Italy, meantime, to the extent that it is wrested from the Germans or defaulted by them, will greatly aid any war plans we may have in the Balkans.

Within Italy hard fighting against the Germans may be necessary. But, assuming that we shall soon occupy the peninsula at least to the Po, we shall have tightened beautifully the ring of Allied air bases around Germany's Europe. And, assuming that the Italian Navy comes into United Nations hands—or even with it simply out of the war—our naval strength everywhere is enhanced.

Those are all most welcome gains; and there are two others which we dare neither forget nor squander: Italy's surrender presents the commanding opportunity to demonstrate what we mean when we say "we fight for freedom"; and what we mean when we say we fight in coalition with our Allies. Gen. Eisenhower has been able to announce that the terms of the Italian armistice are approved by the United States, Britain and the U.S.S.R. We hope this is an augury for consistent unity in the prosecution of the war—military and political—from now on.—The Chicago Sun.

Hull, Roosevelt and Russia

Drew Pearson, the Merry-Go-Round columnist, earned the animosity of Secretary of State Cordell Hull and President Roosevelt by asserting that our State Department is, "at heart," antagonistic to Soviet Russia.

Despite the fact that both Hull and Roosevelt denied Pearson's charges and implications, millions of Americans will believe Pearson.

As All Smith would say, "let's look at the record." Soviet Russia was a going concern for 16 years before being officially recognized by this nation.

Fascist Italy and Nazi Germany were promptly and praisefully accepted.

Hitler's Germany was favored and helped by both Britain and America while the German fuhrer was promising to slay the Communist dragon. Our State Department under Hull and Roosevelt was coldly "neutral" while Franco, the Spanish fascist chief, destroyed the Spanish people's government.

Mr Hull and Mr. Churchill have been told to De Gaulle, Free French rebel, and warm toward Giraud, lackey of French fascism.

Those are some of the facts we know?

But there are at least two other facts from which we can make deductions. One is that the Soviet Union has completed a social revolution and established an economy on the basis of social control. The other is that Roosevelt, Churchill and especially Hull want, above all other things, to preserve the capitalist economy of "free" enterprise.

From the two latter facts there comes a strong assumption of conflict in the years that will follow the war. Nations export their ideas and their ways of life as well as their surpluses. Which idea will dominate Europe? Which will shape the social and economic pattern in India, in China and among the islands peoples who exploited labor has created great private fortunes in Britain and Holland?

If Mr. Hull asserts his desire to see Russia defeat Germany in this war, we believe him. But if Drew Pearson insists that our State Department is perturbed lest post-war Russia will be too powerful, we believe Pearson too.

Hull is a conservative of the old school; he wants to preserve old class relationship. So, despite his wise social adjustment, is Roosevelt.

Our government is united with Russia by the pressure of a common peril. But people like Hull know that there is going to be a future in which their way of life will be menaced by the Russian way. — Reading Labor Advocate.

ECONOMIC TRENDS IN MODERN AMERICA

By SCOTT NEARING

"We are in the midst of the profoundest crisis our civilization has known, at least since the Reformation, and perhaps since the fall of the Roman Empire. On our ability to act upon an understanding of what the crisis is may well depend the peace and the well-being of the human race for centuries to come." These are the words with which Prof. Harold J. Laski opens the final chapter of his new book, "Reflections on the Revolution of Our Time" (Viking Press, New York, \$3.50).

Laski writes of the Russian revolution and fascism in some detail, but he is chiefly concerned with the outlook for democracy. Political democracy, he insists, has reached and passed the high point of its possibilities. "It is for the democratization of economic power . . . that this war is being fought." Like Vice President Henry A. Wallace, Laski sees the war as a people's war and its goal the liberation of the common man.

But Laski goes far beyond Wallace in his proposals for handling the situation. "Individualist capitalism is obsolete," he writes. Its power must be subordinated to the interest of the community. "We must avoid the easy illusion that this end will be attained simply by the defeat of Hitler and his allies. That defeat creates the opportunities required for the democratization of economic power."

By the end of the war "we shall have moved into the era of the planned society." Shall the planning be done by and for the vested interests or by and for the people? This is the nub of the whole issue as Laski sees it.

The second chapter of Laski's book contains a long and thoughtful

chapter on the Russian revolution which "stands to the 20th century in the same historical relation as the French revolution stands to the 18th." The revolution is described as a landmark of vast proportions and significance.

Fascism is death with in the following chapter; but in a far less satisfactory manner. To Laski, "fascism is a doctrineless nihilism." It represents a refusal to accept order, law and reason. Furthermore, "fascism is a contradiction of the objective movement in history." The fascists are "outlaws" and the "enemies of civilization." In fascism Laski has found his devil and he attacks him mercilessly, without allowing either reason, science or historic judgement to guide his pen.

Laski's "Reflections" are, quite naturally, those of an Englishman, cornered, and maneuvering skillfully to out-point his enemy. Despite this limitation the book is a capable and at times a brilliant analysis of the social crisis that is progressively swallowing up the modern world.

\$1,476,000,000 IN OIL FRAUDS IS CHARGED

LOS ANGELES, Aug. 25. — The Union Pacific Railroad and six large oil companies in Southern California were charged here with defrauding the government by exploiting the oil land on which their titles are said to cover only surface rights.

The charges were filed by E. W. Dunn, Grand Junction (Colo.) radio dealer, who seeks to recover \$1,476,000,000 damages under the Federal "informer's act," which permits a citizen to sue in the name of the government and retain half of any sum collected.

"SPREAD THE GOSPEL"

PROLETAREC for one year only \$3. for three months one dollar. Every reader is a "Committee of One" to get a new subscriber.

THE MARCH OF LABOR

NEWSBOYS RARELY RECEIVE COMPENSATION FOR ACCIDENTS, SINCE THE NEWSPAPERS AVOID EMPLOYING THEM, AND INSTEAD "SELL" THEM THEIR PAPERS.

DURING THE SEATTLE GENERAL STRIKE OF 1919, THE STRIKERS THEMSELVES POLICED THE CITY AND SET UP FOOD KITCHENS TO FEED THE ENTIRE CITY POPULATION.

AS LATE AS 1838 THE SUPREME COURT OF THE STATE OF NEW YORK DECLARED THAT A STRIKE OF WORKERS FOR THE PURPOSE OF RAISING WAGES CONSTITUTED AN "ILLEGAL CONSPIRACY"

LABOR'S FIGHT IS YOUR FIGHT. DO YOUR BIT BY BUYING UNION-LABEL GOODS. LOOK FOR THIS LABEL IN YOUR WAYS TO BE CERTAIN THAT THEY ARE UNION-MADE.

Let's Consider That "Inflationary Gap"

"Economists" Plan Another Raid on Workers' Pocketbooks; Why Doesn't Someone Try "Freezing" Prices and Profits?

More talk about inflation. Big "economists" of the Commerce Department and the Agricultural Department have been "figuring." They say the "inflationary gap" is now 36.6 billions, and that something must be done about it.

That "something," we may be sure, will be a demand that wage increases be refused and that additional taxes be placed on the worker's pay envelopes.

The "inflationary gap" the "economists" talk about is supposed to be the difference between the country's total income and the amount of goods available for purchase.

Apparently the "economists" believe a worker has nothing to do with his money except buy the necessities of life. Of course, the worker and the worker's wife know there are a number of other places where a little extra cash may be used to advantage—payment of old debts, purchase of war bonds, accumulating a "nest egg" against possible unemployment in the future.

If the "economists" have their way, the worker will emerge from this war with nothing but the shirt on his back, and that will have a lot of holes in it.

What evidence is there that any considerable part of this 36.6 billions is in the hands of the workers? How much of it has gone into the profits of war profiteers, and why don't the "economists" manifest a desire to "check inflation" by sharply increasing the taxes on these war profits, and big incomes generally? Surely a dollar in the pocket of a rich man is just as "inflationary" as a dollar in the pocket of a poor man.

Of course, as our readers know, we have never been impressed by talk that "inflation" would destroy us unless the "little fellow's" buying power was cruelly curtailed. The way to stop "inflation" is to stop profiteering. There can't be inflation unless prices go up, and prices won't go up if this administration exercises the powers granted it by Congress.

The other day the War Labor Board boasted in the public press that it had succeeded in "freezing" basic wage rates. We haven't heard any public official, from the President down, boasting that he has "frozen" prices or profits.

The reason we have not heard that boast is that if it were made the people would laugh in the face of the official who made it.—Labor.

NINETEEN DEAD INDIANS

Last December, news came from Bolivia that the government of that country had foiled a plot by pro-Nazi and Communist sympathizers to unseat the government, overthrow Bolivia's "entire democratic system," and cut off exports of tin to the United Nations' war industries. Since Bolivia is ruled by Dictator President Penaranda and the Patino tin monopoly, that sounded fishy—like something from a Bolivian Dies committee, or brought in by the cat.

Little by little, other things were learned. It was learned that this "pro-Nazi" revolution of "Communist sympathizers" to "overthrow democracy" was actually a strike by Bolivian Indians who work in the tin mines at starvation wages, under slavery conditions. It was learned that the Bolivian army slaughtered 19 miners in breaking the strike. It was learned that the Indians had struck because of the legislature's failure to write an enforcement clause into the country's labor laws. It was learned that this labor bill was dropped because of a protest against it by U. S. Ambassador De Boal, who (with the approval of the State Department) objected to any action that would increase the price of tin shipped to the United States.

Last Friday—eight months after the "Cativi massacre"—the Bolivian cabinet resigned. It could not survive

the angry debate in Congress in which the government was charged with the murder of those 19 miners. President Penaranda, according to report, will now name a military cabinet. Thus the revolution to "overthrow democracy" comes to fulfillment, but it is not the starving tin miners who have overthrown what little there was of it. That responsibility rest upon the American State Department and the Bolivian president.

When the Congress reconvenes in September, one of its first steps should be an investigation of this menace to democracy and blot upon the "good neighbor" policy. — The Chicago Sun, August 30.

BREADLESS ROME

The bakers of Rome suffered whenever the Emperor Caligula was broke. At such times Caligula would sell his furniture, slaves and clothes, as well as property belonging to his relatives. In order to deliver the goods to their purchasers he would confiscate the mules and horses owned by the bakers. In consequence, Rome frequently went without bread, due to lack of delivery facilities.—Bakers' Helper.

Seafaring Ally

When Norway joined the Allies, the United Nations gained more than 1,000 Norwegian merchant ships, manned by some 25,000 experienced sailors.

Looking Ahead

By LEN DE CAUX

Trade unionism has suddenly found some unwonted champions—provided it is "pure and simple."

Mighty daily papers are digging into their morgues for tintypes of "pure and simple" unionists.

Forgetting they once lambasted such unionists for allegedly pure and simple wage and hour demands, they now dwell with nostalgicunction on the merits of union that eschew all political action.

The august New York Times editorially imagines that unions are "economical not political institutions" which must deal with pure and simple economic issues in a non-political vacuum.

Even Pegler may cease for a moment to seethe in his own bile and blossom out with an essay of sweetness and light, if he chances to discover this kind of unionism that even he can praise—a kind that never exist in the future.

The myth of "pure and simple" unionism has been revived, of course, to make propaganda against the political action campaign of the CIO.

Actually there has never been a union so pure of all earthly taint that it hasn't felt the wallowing of quite political anti-labor sheriffs and mayors, or suffered the political impact of anti-labor injunctions and laws that treated unions as a "criminal conspiracy."

And what labor leader could be so simple as to imagine his union could make progress, or even exist, without some kind of political action to establish labor's rights and to bolster its economic demands?

Sidney Hillman, chairman of CIO's political action committee, recently undertook the monumental task of educating the editorial writers of the New York Times on labor history.

He pointed out, in a letter to that paper, that workmen's compensation, abolition of child labor, sanitation and safety measures, social security, recognition of collective bargaining rights, and minimum wage and maximum hour standards, are all "economic measures" that were only obtained through labor political activity.

Particularly today, he noted, wages and hours of work, the prices a worker must pay for food, clothing and housing, and the amount of money he has left after taxes are all largely determined by legislative and executive agencies of government.

By failing to take political action therefore, a union fails to carry out its basic task of protecting the economic interests of its members.

UE MEMBERSHIP JUMPS 82,428 IN 3 MONTHS

NEW YORK.—An 82,428 growth in membership in three months was reported to the General Executive Board of the United Electrical, Radio & Machine Workers by Director of Organization James J. Matles. Covering the months of February, March and April, the report stated that 27 new plants were brought under contract in this period and that pacts were renewed in 87 other plants.

The rate of growth for the quarter was 22 per cent greater than during the previous quarter and 99 per cent greater than for the same quarter a year ago, Matles said.

From the Frying Pan Into the Fire

H. G. Wells, who loves to make provocative statements, declares that the daily newspaper, as we know it, is "as dead as mutton." It will be succeeded by radio and television.

This interesting prophecy has sharply divided British newspaper men. The "standpatters" insist it is "appalling nonsense," while the more progressive admit that Wells is close enough to the truth "to make us sit up and take notice."

It's a tantalizing question, and, frankly, we don't know who is right. If 90 per cent of the American dailies went out of existence tomorrow, we wouldn't lose very much. They are run strictly for private profit by men who lack culture and social vision. In a word, they're a bad lot.

We're not sure, however, that the situation would be improved by substituting radio and television for the printing press. In this country it would be a case of jumping from the frying pan into the fire.

British Labor Leads Way

The British trade unions and their political representative, the British Labor Party, unlike unions and labor parties in many other parts of the world, do not need to fight for political democracy at home. Their job is to fight for democracy abroad while filling in the social gaps at home.

Political democracy is firmly entrenched in Great Britain as its democratic institutions have been developed in the course of a long historic evolution. This is not to say that fascism is impossible there. The seeds of fascism can sprout anywhere where there is hunger, unemployment, distrust of democratic government and despair. But today, Great Britain is least menaced in the loss of democratic liberties.

Yet it is by no means certain that England conservatism and big business would favor democracy in other countries. The historical record is very discouraging in this respect. Their policy of appeasement toward Mussolini and Hitler was prompted less by the desire to avoid war than by their open or hidden sympathy with fascist methods in maintaining the privileges of the ruling classes and in suppressing independent labor movements.

British trade unions and the Labor Party are aware of the danger menacing the political security of England as long as other countries remain or fall in the throes of warlike fascism. And they know, too, that the economic welfare and the social security of the English people cannot be assured in a world dominated by imperialism which, instead of concentrating on the developments of economic welfare and social progress, prepares for new adventures or uses its energies to dominate peoples ripe for freedom.

The task set by the British trade unions and the Labor Party in post-war reconstruction is to help other countries and particularly free-labor movements abroad regain and strengthen their forces to reinstitute democracy. British labor also will have to fight tendencies in England towards imperialism. The resolutions adopted at union conventions and at the Labor Party parleys testify to their firm decision to help world democracy and to fight imperialism at home and abroad.

At home, British trade unions and the Labor Party will be confronted with the task of developing political democracy into a broad social democracy. They are already engaged in a fight for social security as represented by the Beveridge Plan which would endow the British people with a comprehensive scheme for social insurances. They are prepared to fight for full employment, to curb the power of private monopolies and to improve social opportunities for everybody through access to higher education.

Labor has been strong in parliament where it has established itself as "his majesty's opposition." It has not only increased its membership—at present it has more than eight million members—but it also assumed new and important functions in the nation's life. Labor participation actively in governmental affairs.

Through this they have gained a deeper insight into the intricate economic machinery of their country. Labor has developed much statesmanship in handling delicate labor problems and in abandoning old methods which did not serve the war effort. After the war labor will be well equipped to take the lead in improving the economic welfare and social security of the whole community.—The Montana Labor News.

LITTLE LUTHER

"I see," said Mr. Dilworth pleasantly, "that Irving McCann is going on another speakeasy tour. I must see that we have him down at the Sports & Sorts Club."

"He must be Hoover-man, huh, Pop?"

"Well, now, Luther, I'm not sure about Mr. McCann's politics. But he's a fine gentleman just the same. He demonstrated his ability as an attorney for the Smith congressional committee. He was forthright, Luther, forthright."

"Forthright?" puzzled Little Luther. "Is that better than fifth column, Pop?"

"Now, Luther, none of that. I meant he was forthright in his opposition. He is opposed to the nefarious and devious ways of bureaucracy. He doesn't like to be harassed."

"You mean the New Deal stole his pants, Pop?"

"I said harassed, Luther. He like in Hoover."

"You mean Hoover stole his pants, Pop?"

"It has nothing to do with pants, Luther," said Mr. Dilworth with exasperation. "Mr. McCann was against rent control."

"You mean he wants to raise rents, not Cain, Daddy?"

"Precisely, Luther. He wrote a very fine report for the Smith committee about how landlords are down-trodden and exploited. He has inspired them, Luther. They are ready to revolt. All the landlords wants is just a slight upward revision, a small change."

"And," added Little Luther, "they have nothing to lose but their change, huh, Pop?"

"I see you are learning, my boy," said Mr. Dilworth proudly. "Mr. McCann is now going out to the people. He is going to speak. He will lay the ghost of rent control, Luther."

"Ghost, Pop? Is Mr. McCann going to haunt houses where they don't raise the rents?"

PETER WERP MAKES A DECISION

We think Peter Werp of Kansas City has a lot of sense. He is 36 years old, a bank accountant and father of seven children. Every day or two the Manpower Commission, or Selective Service, or some other government agency, on the first page of some newspaper, has been telling Werp he must either go into a war industry or he will be driven into the army.

Well, Werp isn't a bit scared. On his own notion, he has decided to go into the army. He gives good reasons for doing so:

"If I give up my bank job and hunt for a place in a war plant, people may say I am endeavoring to escape fighting for Uncle Sam and am, therefore, a coward."

"If I go into the army, the bank will promise to keep my job for me until after the war. Uncle Sam will pay my wife a certain amount each month and will also give me a few dollars for spending money. If I go into the war plant, I will get nothing much but salary."

"I'd rather take my chances with the draft. This will be a service man's country after the war, anyway."

There are not many holes in Werp's argument. Probably many other "dads," facing the same threat, feel the same way. That's why threats haven't caused fathers to stampede toward war plants.—Labor.

FEAR GREAT UNEMPLOYMENT

Estimating that 12,000,000 persons might be unemployed six months after the end of the war, the Post-war Division of the Bureau of Labor Statistics warns that the problem must be tackled now. Even under favorable conditions, it said, there might be 7,000,000 jobless immediately after the war.

In a report prepared for the AFL the division gave a six-point program which it said management, labor and government must follow to minimize the effects of postwar idleness: the rapid reconversion of industry from war to peacetime production; a public works program to supply jobs during industrial reconversion; financial assistance, during the period of transition, to returning servicemen and demobilized war workers; a gradual demobilization of the armed forces to level out the impact of unemployment, voluntary withdrawal from the labor market of as many women, school-age youths and over-age employees as possible; and a Federal job placement service to direct workers to available jobs and help rehabilitate war wounded.

